مدیریت شهری
شماره ۴۷ تابستان ۹۶
No.47 Summer 2017
۱۷۹-۲۰۰
زمان دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۷/۱۲ زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۶/۳/۱

بررسی وضعیت پارکهای شهری با رویکرد توسعه پایدار (مورد مطالعه: شهر شیراز)

علیرضا پاک فطرت -دانشجوی دکترای جغرافیا و برنامه ریزی شهری و منطقه ای، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.
مسعود تقوایی* - استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری و منطقه ای، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

چکیده

فضای سبز شهری با کارکردها، فعالیت ها و خدمات متنوع خود که واجد ارزش اکولوژیکی، اجتماعی و روانی است، شالوده توسعه پایدار شهر می باشد. بخش قابل توجهی از این فضاها در قالب پارکها ایجاد می شود که مدیریت بهینه آن در راستای توسعه پایدار شهری، شهرداریها را با چالشهای بسیار مواجه کرده است. لذا این مقاله با هدف بررسی وضعیت پارکها با رویکرد توسعه پایدار شهری، ارزیابی آنها در راستای تحقق ابعاد کالبدی، زیست محیطی، اقتصادی- اجتماعی و فرهنگی توسعه پایدار را بر اساس دیدگاه شهروندان مراجعه-کننده به پارکهای شهر شیراز دنبال می نماید. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و توسعه ای، از نظر روش، توصیفی- تحلیلی و پیمایشی می باشد که در آن از ابزار پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. جامعه آماری شامل ۱۵۲۲ نفر از شهروندان مراجعه کننده به پارکهای شهر شیراز، به روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای متناسب با حجم نمونه و استفاده از فرمول کوکران، بوده است. یافته های پژوهش نشان می دهد که میزان میانگین وضعیت پارکهای شیراز در راستای تحقق توسعه پایدار،۲/۹۳ (از ۱ تا ۵) می باشد که نشان دهنده وضعیت نه چندان مطلوب پارکها است. بررسی میانگین وضعیت، بیانگر این نکته است که از ۳۹ گویه، وضعیت۲۳ گویه کمتر از حد متوسط ارزیابی شده است. بدترین وضعیت در بین ابعاد مربوط به بعد اقتصادی- اجتماعی و گویه های وضعیت سرمایه گذاری بر امکانات اغذیه فروشی (میانگین۲/۳۸)، وضعیت سرمایه گذاری مناسب اقتصادی (میانگین ۲/۴۰)، وضعیت پارکینگ در پارکها (میانگین۲/۴۴)، وضعیت توزیع عادلانه پارکها (میانگین ۲/۵۱)، وضعیت توزیع عادلانه امکانات و خدمات موجود در پارکها در مناطق مختلف (میانگین۲/۵۷) می باشد. مصرف قلیان و مواد مخدر و حضور اراذل و اوباش از مهمترین آسیبهای اجتماعی موجود در پارکها بوده است. بهترین راهبردهای پیشنهادی در ارتقاء نقش پارکها در تحقق توسعه پایدار شهری، توسعه پارک ها با توجه به نیازهای گروه هدف، افزایش قابلیت دسترسی، افزایش سرمایه گذاریهای مناسب اقتصادی و بهره گیری از تجهیزات و امکانات مناسب، ارتقاء شیوه های مدیریت فنی در پارکها و اتخاذ رویه عدالت محورانه می باشد.

واژگان کلیدی: فضای سبز، پارکهای شهری، توسعه پایدار، شهر شیراز.

Check the status of urban parks with Sustainable Development Approach (Case Study: Shiraz)

Abstract

Urban green space with functions, activities and services that meet the diverse ecological, social and psychological foundation for the sustainable development of the city. A significant part of the spaces in the form of parks created to optimize the management of sustainable urban development, municipalities are facing many challenges. The aim of this paper is to examine the park with urban sustainable development approach, in order to fulfill their assessment of the physical, environmental, socio-economic and cultural sustainability According to Garden Shiraz referred citizens are stopped. This research and development for the purpose, methodology, analytical and survey questionnaire is the where the researcher was used. The population included 1522 citizens referred to in Shiraz city parks, stratified random sampling proportional to the sample and the sample, respectively. The mean condition, implies that the 39 items, 23 items of assessment is less than average. The worst among the aspects related to socioeconomic and items of investment on facilities deli (average 38/2), investment suitable economical (average 40/2), parking lots in the park (mean 44/2), Distribution fair park (mean 51/2), of distribution facilities and services available at the park in different areas (average 57/2), respectively.

Keywords: green spaces, urban parks, sustainable development, the city of Shiraz.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

نویسنده مسئول مکاتبات، شماره تماس: ۰۷۱۳۲۲۲۶۸۵۸، رایانامه: m.taghvaei@geo.ui.ac.ir

مقدمه

پیامدهـای توسـعه شـهری و در نتیجـه آن کاهـش سـهم فضـای سـبز و باغ هـای شـهری و پیچیدگـی معضـلات زیسـت محیطی، موجودیـت فضـای سـبز و گسـترش آن را اجتناب ناپذیـر کرده انـد؛ بگونـه ای کـه امروزه مفهوم شـهرها بـدون وجود فضای سـبز در اشـکال مختلـف آن دیگـر قابـل تصور نیسـت. شـهرها بـه عنـوان کانونهـای تمرکز فعالیـت و زندگی انسـانها، بـرای اینکـه بتواننـد پایداری خـود را تضمیـن نمایند، چـاره ای جـز پذیـرش سـاختار و کارکردهـای مؤثـر سیسـتم های طبیعـی ندارند. لـذا امروزه وجـود فضای سـبز در کنـار بخـش فیزیکـی و بی جـان شـهرها در راسـتای ایفای نقش هـای متعدد از قبیـل کارکردهای کالبـدی، زیسـت محیطی، روانشـناختی و اجتماعـی و ... امـری بدیهـی اسـت (اذانـی و همـکاران، ۱۳۸۹، ص ۳). بطـوری کـه در برنامه ریزی هـای توسـعه ای، بـه خصـوص از دهـه ۱۹۸۰ بـه بعـد که الگوی توسـعه پایـدار بـرای تمامی جنبه هـای توسـعه ای مدنظر قرار گرفت، جایگاه فضاهای سـبز به عنوان یک رکن توسعه پایـدار حائـز اهمیت شـده اسـت (لاهیجانیان و شـیعه بیگـی، ۱۳۸۹، ص ۷۲). مهم تریـن تأثیـر فضای سـبز در شـهرها تعدیل دمـا، افزایش رطوبت نسـبی، لطافت هـوا و جـذب گرد و غبار اسـت (پوراحمـد، ۱۳۸۸، ص ۳۱). بعلاوه فضاهای سـبز شـهری می توانند فشـارهای روحـی - روانـی و نیازهای جسـمی انسـان شهرنشـین را نیـز کاهـش دهنـد (موسـی کاظمی و علی اکبـری، ۱۳۸۹، ص ۱۳۶). امـروزه بخـش قابـل توجهـی از فضـای سـبز شـهری در قالـب پارکهـا ایجاد می شـود. پارکهـا (بوسـتانها) عـلاوه بـر ایجـاد زیبایـی از منظـر شهرسـازی، می تواننـد مکان مناسـبی بـرای گذراندن اوقـات فراغـت شـهروندان و انجام فعالیتهـای فرهنگی، اجتماعی و تفریحی محسـوب شـوند. اما بررسـی نتایج پژوهشـهای مختلـف نشـان می دهـد کـه پارکهـا و فضای سـبز با مشـکلات و چالشـهای مختلفی از جمله عـدم توزیـع عادلانـه در سـطح شـهر، عـدم توجـه بـه شـرایط فرهنگـی، اجتماعـی، بومی، نیازها، خواسـته ها و ویژگیهـای شـهروندان، عـدم توجه به اسـتانداردهای لازم در طراحـی و عـدم مشـارکتهای مردمـی مواجـه می باشـند و تمامـی ایـن مـوارد مدیریت بهینـه آنها را بـا چالـش رو به رو کرده که کلانشـهر شـیراز نیز از این امر مسـتثنی نبوده اسـت. در دهه های اخیر، شـهرهای بـزرگ ایـران از جملـه کلانشـهر شـیراز، در طـی روند بازسـازی کشـور؛ شـاهد رشـد و توسـعه چشـمگیری بوده انـد. رشـد جمعیـت و توسـعه شهرنشـینی در این سـکونتگاه ها از یـک سـو و سـاختار فضایـی نامتعادل، بی هدایتـی در تخصیـص منابـع و کمبـود شـدید و توزیـع ناعادلانـه خدمـات شـهری از سـوی دیگر منجر بـه افزایـش آلودگی هـای زیسـت محیطی و نیـز برهم زدن روابـط اجتماعی سـنتی و سـلامت روانی سـاکنان شـهرها شـده اسـت که در صـورت عدم چاره اندیشـی و پیش بینـی تدابیـر لازم، باعـث بـروز مشـکلاتی در سـطح وسـیع جامعه می گـردد.

شـهر شـیراز با دارا بـودن ۳۴۸,۳۵۹,۱ نفر جمعیت در سـال ۱۳۸۵ و ۶۶۵,۴۶۰,۱ نفـر در سـال ۱۳۹۰ (مرکز آمار ایران، سرشـماری عمومی نفوس و مسـکن، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰)، بـه عنـوان یکـی از کلانشـهرهای کشـور، در طـی دهه های اخیر رشـد و توسـعه شـدیدی را تجربه کـرده اسـت بـه طوری کـه مسـاحت محدوده شـهری شـیراز از ۱۴۳۳۵ هکتـار در سـال ۱۳۸۵ بـه ۱۹۳۲۲ هکتـار در سـال ۱۳۹۰ رسـیده اسـت کـه ایـن امـر عـلاوه بر تخریب فضاهای سـبز شـهری، نارسـایی های را در برخـورداری مطلوبتـر از اینگونـه فضاهـا بـرای شـهروندان فراهـم آورده اسـت. از سـوی دیگر رشـد و توسـعه سـریع جمعیت شـهر شـیراز سبب شـده است تـا پارک هـا و فضـای سـبز آن بـا تناسـب، رشـد پیـدا نکـرده و نارسـایی های عدیـده ای در بهره منـدی از ایـن فضاهـای بـه وجـود آید کـه از جملـه آن می توان بـه کمبـود فضاهـا، دسترسـی نامناسـب بـه پارک ها و فضای سـبز، کمبـود امکانـات و تجهیزات اشـاره نمود. بنابرایـن در راسـتای پیامدهـای توسـعه شـهری و پیچیدگـی معضلات زیسـت محیطی آنهـا، برنامه ریزی در زمینه فضای سـبز شـهری و توسـعه و گسـترش آن

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

بیش از هر زمان دیگری ضروری است. فضای سبز شهری به عنوان بخشی از فضاهای باز شهری نه تنها واجد ارزش اکولوژیکی است، بلکه خدمات اجتماعی و روانی بسیاری را ارائه می کند و به دلیل نقش مهمی که در برقراری تعاملات اجتماعی و گذران اوقات فراغت برای اقشار مختلف جامعه ایفا می کند، ارزشمند است. بنابراین در شهرهای بزرگ به ویژه شهر شیراز، چنانچه فضای سبز به عنوان بخشی از خدمات شهری و نیز عنصری تاثیرگذار در نیل به توسعه پایدار شهری ضرورت یافته باشد؛ باید از نظر وجوه کمی و کیفی و همچنین به لحاظ توزیع فضایی، عادلانه و متناسب با نیازهای جامعه و شرایط اکولوژیکی شهر باشد تا بتواند تنوعی از فرصت ها را ارائه نموده و منافع قابل توجهی از طریق مشارکت در سیستم های اکولوژیکی، زندگی اجتماعی و مجموعه های فیزیکی فراهم آورد. لذا فراهم سازی بستری مناسب جهت ارزیابی و سنجش وضعیت فضای سبز شهری و شاخص های مرتبط به آن، در فرآیند برنامه ریزی و توسعه به ویژه توسعه پایدار شهری شیراز امری لازم و ضروری است. در واقع بدون وجود چنین بستری بحث در مورد همه ابعاد توسعه پایدار به ویژه در این شهر و سایر کلانشهرهای مشابه بحثی بی مورد و بیهوده خواهد بود. انجام چنین پژوهشی به دلیل رویکردی مبنی بر ایفای نقش موثر پارکها و فضای سبز در ایجاد پایداری شهری، می تواند به عنوان الگویی جهت برنامه ریزی و توسعه پایدار شهرها مورد استفاده قرار گیرد. برنامه ریزی و توسعه پارکها و فضاهای سبز به منظور ساماندهی فضاهای سبز موجود، تعیین کمبودها، متناسب با نیازها و قابلیت ها از ضروری ترین نیازهای مدیریت و برنامه ریزی شهری در کلانشهر شیراز محسوب می شود که در پژوهش حاضر سعی بر آن شده است تا ضمن شناسایی شاخصهای مرتبط با پایداری، بین وضعیت پارکها و فضاهای سبز شهری شیراز و روند توسعه آن به گونه ای پایدار، ارتباطی منطقی برقرار شود. لذا این پژوهش با هدف بررسی وضعیت پارکهای شهری با رویکرد توسعه پایدار شهری، ارزیابی وضعیت پارکها در راستای تحقق ابعاد کالبدی- ساختاری، زیست محیطی، اقتصادی- اجتماعی و فرهنگی توسعه پایدار را بر اساس دیدگاه شهروندان مراجعه کننده به پارکهای شهر شیراز دنبال می نماید. برخی از مطالعات انجام شده در زمینه پژوهش حاضر به شرح ذیل می باشند:

بسیاری از مشاهدات و مطالعات بیانگر این است که فضای سبز در بهبود سلامتی، رفاه و احساس خوشبختی افراد تاثیرگذار می باشد. از جمله این موارد مطالعه کاپلان (۱۹۹۵) نشان دهنده تاثیر فضای سبز بر سلامت فیزیکی و مطالعه آلریچ و همکاران (۱۹۹۱) مبنی بر تأثیر فضای سبز در کاهش استرس، پژوهشهای جنز و همکاران (۲۰۰۹) و سوگیاما و همکاران (۲۰۰۸ و ۲۰۱۰) تاکید بر تأثیر فضای سبز در بهبود و انجام فعالیتهای فیزیکی بیشتر، مطالعه تاکانا و همکاران (۲۰۰۲) افزایش طول عمر، پژوهش فرنسیس و همکاران (۲۰۱۲) حاکی از تأثیر بر افزایش تعاملات اجتماعی و مطالعه امبری و فلیمینگ (۲۰۱۳) و مکرون و موراتو (۲۰۱۳) و برترام و ردانز (۲۰۱۴) تأثیر این فضاها بر شادی، ایجاد رفاه و افزایش رضایتمندی از زندگی می باشد. بسیاری از مطالعات نشان دهنده این است که استفاده از فضای سبز با ترس از جرائم اجتماعی همراه است که از جمله، مطالعه اسچیپرجین (۲۰۱۰) می باشد. برخی از مطالعات نشان می دهند فضاهای سبز به عنوان محلهای با ریسک بالا و خطرناک محسوب می شود (Gorgensen et al,۲۰۰۷) و مردم از رفتن به این مکان ها هراس دارند (Jorgensen and, ۲۰۰۷ ,Anthpolou&Van den berg and Ter heijne, ۲۰۰۵). در بسیاری از مطالعات ترس از وقوع جرم، مانع از رفتن و استفاده از فضای سبز عنوان شده است (Mc Cormack et al, ۲۰۱۰).

- کالس و همکاران (۲۰۰۱) در گزارشی با عنوان«توسعه فضاهای سبز شهری به منظور ارتقاء کیفیت زندگی

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

در شـهرها و حاشـیه آنها: معیار اجتماعی برای ارزیابی و توسـعه فضاهای سـبز شـهری« بر تعییـن معیارهای اجتماعـی و پارامترهـای آنهـا بـه منظـور درک اهمیت اجتماعـی فضای سـبز تاکیـد نمودند.

- امیـن زاده و افشـار (۱۳۸۱) در مقالـه ای بـا عنـوان «طراحی و الگوهای رفتاری: پیشـنهادی برای بهسـازی پارک هـای شـهری»، بـه دو مقوله فضاهای شـهری (به طـور خـاص پارک هـا) و آسـیبهای اجتماعـی (به طور خـاص اعتیـاد) می پردازند.

- تقوایـی و محمودی نـژاد (۱۳۸۵) در مقالـه خـود بـا عنـوان «توسـعه پایـدار و رفـاه اجتماعـی شـهروندی» بـا هـدف تبییـن نظریه هـای توسـعه پایـدار و تامیـن رفـاه اجتماعـی کـه بصـورت مطالعـه مـروری انجـام شـده اسـت، توسـعه انسـانی را شـاخص توسـعه پایدار می دانند کـه بـه شـکل-گیری سـرمایه اجتماعـی و ایجـاد عدالـت اجتماعـی کمـک می کنـد. آنهـا بیـان می کننـد کـه مفهـوم پایـداری بـا بسترسـازی رفـاه شـهروندی ممکن می شـود. لـذا رفاه شـهروندی محور توسـعه پایدار شـهری اسـت که افزایش امنیت انسـانی و رضایتمنـدی اجتماعـی را می سـازد.

- «ارزیابـی کیفـی نقـش فضاهـای سـبز شـهری و بهینه سـازی اسـتفاده شـهروندان از آن در شـهرکرد» عنـوان و هـدف مقالـه ای اسـت کـه محمـدی و همکارانـش (۱۳۸۶) تحریـر کرده انـد. روش انجـام تحقیـق بـه صـورت اسـنادی-تحلیلی و پیمایشـی اسـت کـه بخـش اعظـم اطلاعـات بـه صـورت توزیع ۱۰۰ پرسشـنامه بیـن مراجعـان بـه پـارک ملت و لالـه و تحلیـل نهایی آنها انجام شـده اسـت. یافته های تحقیـق نشـان داد کـه پارکها و فضاهای سـبز شـهری از مهمتریـن عوامـل موثـر در شـکل دهی بـه پایـداری اجتماعـی و همبسـتگی های شـهری اند. ولـی عواملـی ماننـد مشـکلات زندگـی شـهری، ایمنـی پـارک و فضاهای سـبز، امنیت و متناسـب نبـودن امکانات مورد نیـاز بـرای گروه هـای مختلف سـنی و جنسـی در این مکان هـا از جملـه عوامـل کاهـش تمایـل شـهروندان بـرای اسـتفاده از ایـن عرصه هـا می باشـند.

- «ارزیابـی توسـعه پایـدار شـهری کلانشـهر شـیراز» مقالـه ای دیگـر اسـت که شـیخ الاسـلامی و همـکاران (۱۳۸۸) بـه آن اقـدام کرده انـد. آنهـا پـس از ارزیابـی وضع موجود شـهر شـیراز، نظام و رونـد توزیع فعالیتها، خدمـات و چگونگـی بهره بـرداری از منابـع و تحلیـل سیاسـتها و برنامه-هـای اجرایـی بـا انجـام مطالعـه کتابخانـه ای، بررسـی های تطبیقـی و بـه صـورت اسـتدلالی- تحلیلی نتیجـه می گیرند که روند توسـعه کلانشـهر شـیراز مطلـوب نبوده اسـت.

- مقالـه ای توسـط موسـی کاظمی و علی اکبـری (۱۳۸۹) بـه منظـور آزمون ایـن فرضیه که سـرانه های فضـای سـبز بـا وجـود پاییـن بـودن نسـبت بـه سـرانه های ملـی و جهانـی، در سـطح مناطـق شـهر از توزیـع متعادلـی برخـوردار نیسـتند، ضمـن دسـتیابی بـه نماگرهـای منتخـب در بعـد پایـداری زیسـت-اجتماعـی و بهره گیـری از مـدل اسـتاندارد کـردن و آزمـون T-Test، وضعیـت پایـداری نواحـی شـهری را از نظـر میـزان بهره-منـدی از فضاهـای سـبز شـهری مـورد بررسـی قـرار گرفـت و در نهایـت نواحـی را در پنج سـطح پایـدار، نیمه پایدار، بینابیـن و نیمه ناپایدار دسـته بندی می کننـد. نتایج نشـان می دهد که شـهر ایـلام هـم کمبـود فضای سـبز دارد و هـم دارای توزیع نابرابـر فضـای سـبز می باشـد.

- در طـرح تحقیقی که خاتون آبـادی (۱۳۸۹) با عنوان و هـدف «شناسـایی ویژگیها و دیدگاه های شـهروندان در زمینـه اولویتهـا، نیازهـا و نحـوه مشـارکت در حفظ و نگهـداری پارکهای شـهر اصفهـان» انجـام داد، نتایج نشـان داد مهمترین مشـکلات امنیتـی- ایمنی فضای سـبز شـامل: معتادان، افـراد ولگرد و لاابالی، مشـکلات بهداشـتی شـامل: سرویسـهای بهداشـتی، سـطل های زباله و...، مشـکلات اداری شـامل: اعمال سلیقه مدیران، تفـاوت فرهنـگ طراحـان بـا کاربـران پـارک، عـدم اسـتفاده از مشـارکت مردمـی در نگهـداری پارک هـا، عـدم محدودیـت زمانـی و مکانـی در بهره بـرداری از پـارک، عـدم شناسـایی کلی موانـع ورود بـه پـارک، تفـاوت و تعـدد مدیریـت در تعییـن کاربری هـای

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

شـهری، تخریـب فضای سـبز کنـار زمینهای ورزشـی، مغایـرت کاربـری با کاربری در اسـتفاده از فضای سـبز، اسـتفاده فراظرفیتـی از پارک هـا، مشـاغل کاذب در پارکهـا، مدیرمـداری بـه جـای کارشـناس مداری، عدم وجـود بودجه هـای دولتی بـه شـهرداریها و یکنواختی طراحـی پارک هـا در کل شـهر می باشـد.

- بهمن پـور و محـرم زاده (۱۳۸۹) در مقالـه «توسـعه پایـدار فضاهـای سـبز شـهر تهـران» بـه بررسـی ویژگیهای فضاهای سـبز شـهری در سـطح تهران اقدام نمودنـد. نتایـج نشـان داد کـه وضعیـت از رونـد رو بـه رشـد برخـوردار اسـت. تهدیدهـای عمـده فضای سـبز شـهری در تهـران عبارتنـد از: عدم تدویـن طرح جامع فضای سـبز، عـدم نظـارت بر حسـن اجـرای قوانیـن و مقـررات، آفـات و بیماریهـای گیاهـی، کمرنـگ بـودن نقـش مشـارکتهای مردمـی، فقـدان آمـوزش، تصرف و تخریـب باغها.

- طبـری و همـکاران (۱۳۹۱) بـه پژوهشـی بـا هـدف ارزیابـی پارک هـای شـهری (ولیعصـر و سـراج) و بهینه سـازی قابلیـت اسـتفاده آنهـا بـرای شـهروندان قایم شـهر (اسـتان مازنـدران) اقـدام نمودنـد. روش ایـن تحقیق بـه صورت اسـنادی- تحلیلی و پیمایشـی بـوده و یافته هـا بـا توزیـع ۱۱۷پرسشـنامه بیـن اسـتفاده کنندگان پارک صـورت پذیرفت. نتایج نشـان داد کـه در هـر دو پـارک، مبلمـان و امکانـات ایمنـی پـارک در حـد متوسـط بـوده امـا بـه لحـاظ امکانـات فرهنگـی، پـارک سـراج نسـبت بـه پـارک ولی عصر در جایـگاه ضعیف تـری قـرار دارد؛ ایـن درحالی اسـت که هیـچ اجزایـی از عناصـر مـورد مطالعه ایـن پارک ها در شـرایط مطلـوب نبـوده اسـت.

- در مقالـه ای بـا عنـوان «نگرشـی بـر فضـای سـبز کلان شـهر تبریـز» کـه توسـط پاسـبان اسـلام و همکاران (۱۳۹۲) نوشـته شـده اسـت، هدف از مطالعه، ارزیابـی وضـع موجـود فضـای سـبز کلان شـهر تبریـز و پیشـنهاد راهکارهایـی بـرای بهبـود کیفـی آن بـوده اسـت. مهمتریـن مشـکلات فضاهـای سـبز تبریـز، شکسته شـدن ریفیوژهـا و خـروج آب از آنهـا، نشـت نمـک آب حاصـل از نمک پاشـی در زمسـتان بـه پـای درختـان، نصـب انـواع موانـع فیزیکـی در رفیوژهـای کنـار خیابـان و فضـای سـبز میادیـن اسـت. از طرفـی درخـت کاری هـای حاشـیه کنار گذرهـا در معـرض تصـادف خودروهـا و آسـیب در اثـر عملیـات عمرانـی قـرار دارنـد همچنین آبیاری آنها با تانکر بسـیار دشـوار اسـت. همچنیـن در نهایـت پیشـنهاد شـده اسـت که رعایت ترکیب گونه ای از نظر تناسـب و سـازگاری آنها بـا یکدیگـر و حفـظ و ایجـاد زیبایـی منظـر و تامیـن اکسـیژن مـد نظر باشـد.

- تقوایـی و کیومرثـی(۱۳۹۲) در مقالـه ای بـا عنـوان ارزیابـی و مکانیابـی بهینـه پارکهـای ناحیـه ای و منطقـه ای شـهر شـیراز بـا اسـتفاده از مـدل تحلیـل سلسـه مراتبـی اقـدام نمودنـد. نتایـج بررسـی آنهـا حاکـی از تمرکز شـدید پارکهای شـهری و همپوشـانی بسـیار بالای حوزه نفوذ پارکهای شـهری در مقیاسهای ناحیـه ای و منطقـه ای اسـت.

- ملکـی و همـکاران (۱۳۹۴) بـه ارزیابـی فضـای سـبز شـهری ایرانشـهر در ابعـاد اجتماعـی، فرهنگـی، روانی و امنیتـی و بـا روش توصیفـی- تحلیلـی پرداخته انـد. نتایـج ایـن مطالعـه نشـان می دهد کـه فضاهای سـبز ایرانشـهر علاوه بر آثـار مثبتی مثل تجمعات دوسـتانه، برقـراری ارتباطـات اجتماعـی شـهروندان ایرانشـهری، قابلیت هـای فرهنگـی پارک هـا، کاهـش افسـردگی و اسـترس و نشـاط آور بـودن آنهـا، دارای تبعـات منفی مثـل افزایـش جـرم و جنایـت، فـروش مـواد مخـدر، تجمـع معتادیـن و افـراد بزهـکار و کاهـش ورود زنـان و دختـران نیـز می شـوند. ایـن آثـار منفـی بیشـتر در پارک هـای ناحیـه ای و محلـه ای مشـاهده می شـود.

- شـیتکه و همـکاران(۲۰۱۶) بـا اسـتفاده از ۳۱۵ پرسشـنامه در شـهر کراچی(پاکسـتان) و ۱۱۸ پرسشـنامه در شـهر هوچی_مین (ویتنام) بـه مطالعه بـر نحـوه اسـتفاده از فضاهای سـبز شـهری پرداختند. نتایـج ایـن مطالعـه نشـان می دهـد در محدوده هـای مـورد مطالعـه، دلیـل اصلـی مراجعـه بـه پارک هـا، پیـاده روی و گـذران اوقـات فراغـت همـراه با دوسـتان

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

و خانواده می باشد. علاوه بر این قابلیت دسترسی عامل مهمی در جهت استفاده از پارک ها بوده است.

سئوال های تحقیق عبارتند از:

۱. آیا پارکهای شهر شیراز (توسعه فضاهای سبز عمومی) نقش مطلوبی را در راستای توسعه پایدار شهری ایفا کرده اند؟ و از دیدگاه شهروندان مراجعه کننده، وضعیت موجود به چه میزان در راستای تحقق توسعه پایدار (در ابعاد مختلف) بوده است؟

۲. از دیدگاه شهروندان مراجعه کننده به پارکها آسیبهای اجتماعی موجود در پارکهای شهر شیراز به چه میزان می باشند؟

۳. آیا بین وضعیت موجود پارکها در راستای تحقق توسعه پایدار شهری اختلاف معنی داری وجود دارد؟

- مفاهیم، دیدگاه ها و مبانی نظری

- فضای سبز

فضای سبز شهری می تواند به عنوان مکان های تفرجی با مقدار قابل توجهی درختزار و نواحی نیمه طبیعی تعریف شود (Kong & Nakagoshi ۲۰۰۶:۱۴۸). در بیان دیگر، فضای سبز شهری بخشی از فضای باز شهری است که عرصه های طبیعی یا مصنوعی آن تحت استقرار درختان، درختچه ها، گلها، چمن ها و سایر گیاهانی است که بر اساس نظارت و مدیریت انسان با در نظر گرفتن ضوابط، قوانین و تخصصهای مرتبط به آن برای بهبود شرایط زیستی، زیستگاهی و رفاهی شهروندان و مراکز جمعیت غیر روستایی، حفظ و نگهداری و یا بنا می شوند (مجنونیان، ۱۳۷۴، ص ۴۰). منظور از فضاهای سبز شهری، نوعی از سطوح کاربری زمین شهری با پوشش های گیاهی انسان ساخت است که هم واجد «بازدهی اجتماعی» و هم واجد «بازدهی اکولوژیکی» هستند.

- پارکهای شهری

پارک در لغت به معنی توقف است و عموماً به آن دسته از زمین های شهری که برای تفریح و گذراندن اوقات فراغت مردم اختصاص داده می شوند، گفته می شود. از طرفی این فضا، نسبت به سایر فضاهای سبز بازدهی اکولوژیکی و اجتماعی بسیار بالایی دارد. پارک های شهری: پارک هایی هستند که دارای جنبه های تفریحی، فرهنگی و زیست محیطی-اند، و نقش آنها سرویس دهی به شهروندان مناطق مختلف شهر می باشد (مشکینی و همکاران، ۱۳۸۹، ص ۹۵).

- توسعه و توسعه پایدار شهری

اصطلاح و ایده توسعه به صورت فراگیر پس از جنگ جهانی دوم و از اوایل قرن نوزدهم مطرح شد و معنای لغوی آن بر پیشرفت، بسط، ترقی، نمو، وسعت دادن سطح و نیز گسترش دامنه اشاره دارد. اکثر نظریه پردازان، «توسعه» را تغییرات اساسی در ساختار جامعه می دانند که موجب افزایش ظرفیت های تولیدی، بهبود شرایط زندگی، افزایش کیفیت زندگی و توزیع ثمره های آن در جامعه می شود (اردشیری، ۱۳۷۹، ص ۷). همچنین توسعه را کشف روشهای دستیابی به حرکتی تکاملی به شمار می آورند که پدیده های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی را متعادل و متوازن می سازد و شرایطی نوین را برای پویایی اجتماعی، اقتصادی و تحقق عدالت فراهم می کند. لمن نیز توسعه پایدار را «فرایند اصلاح و بهبود اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و مبتنی بر فن آوری ها که همراه با عدالت اجتماعی باشد، به طریقی که اکوسیستم را آلوده نکند و منابع طبیعی را تخریب نکند، تعریف می کند. توسعه پایدار به معنی افزایش منابع انسانی، توانمندسازی جوامع به سمت افزایش توانمندیهای اقتصادی، اجتماعی، فن آوری و فرهنگی است» (مفیدی شمیرانی و افتخاری مقدم، ۱۳۸۸، ص ۱۸). در یک دید کلی اهداف اصلی توسعه پایدار شامل اهداف اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی است که دارای روابط متقابلی با یکدیگر می باشند (شیخ الاسلامی و همکاران، ۱۳۸۸، ص ۳۳). در

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

چنـد دهـه اخیر تغییـرات اساسـی در پارادایم توسـعه متعـارف بـه سـمت پارادایـم توسـعه پایـدار صـورت گرفتـه اسـت، ایـن تغییـرات مبانـی متعـارف توسـعه ماننـد رشـد اقتصـادی را کنار گذاشـته و ضمـن تاکید نسـبی بـر آن، تلاش هـای اساسـی خـود را بـر توسـعه انسـانی، کیفیـت زندگـی، برابـری، رفـع محرومیـت و فقـر معطوف کرده اسـت (نقـدی و محمدپـور، ۱۳۸۹، ص ۲۱۶). مایـکل تـودارو معتقـد اسـت کـه توسـعه را بایـد جریانی چند بعدی دانسـت که مسـتلزم تغییرات اساسـی در سـاخت اجتماعـی، طرز تلقی عامـه مردم و نهادهـای ملـی و نیـز تسـریع رشـد اقتصـادی، کاهش نابرابـری و ریشـه کن کـردن فقر مطلق اسـت. توسـعه در اصـل باید نشـان دهد که مجموعه نظـام اجتماعی، هماهنـگ بـا نیازهـای متنـوع اساسـی و خواسـته های افـراد و گروه هـای اجتماعـی در داخـل نظـام، از حالت نامطلـوب زندگـی گذشـته خـارج شـده و بـه سـوی وضـع یـا حالتـی از زندگـی کـه از نظر مـادی و معنوی بهتـر اسـت، سـوق می یابـد. در قالـب فراینـد توسـعه در دهه هـای اخیـر، حفاظـت از منابـع طبیعـی که در دهه هـای ۱۹۷۰و ۱۹۸۰ بیشـترین توجـه را بـه خـود معطـوف کـرده بـود، در دهه هـای ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ جـای خـود را بـه مقـررات اصلاحـی و انعطـاف پذیـر بـر پایـه کارایـی داد. از دهـه ۱۹۹۰ بـه بعـد، مفهـوم توسـعه پایـدار و جوامـع پایـدار، جایـگاه ویـژه ای را به خـود اختصـاص داده اسـت. پایـداری می-تواند معانی بسـیار و جنبه هـای مختلـف را در برداشـته باشـد کـه از یـک هـدف اکولوژیکـی تـا اصولی بـرای فعالیت های مختلـف اقتصـادی و اجتماعـی را شـامل می شـود. در حقیقـت توسـعه پایـدار محل تلاقـی جامعـه، اقتصاد و محیط زیسـت اسـت. سـیر تحول نظری مفهوم توسـعه پایـدار از اولیـن تعریـف رسـمی آن در سـال ۱۹۸۷ در گزارش کمیسـیون برانتلند تا کنفرانس استانبول نشان می دهـد کـه رویکرد توسـعه پایـدار از دیـدگاه اولیه و صرفـاً محیط گـرا و ضعـف در پرداختن نیازهای انسـان در محیطهـای مصنوع و عـدم ارائه راهکارهـای اجرایی برای تحقق اهداف آن، به سـوی رویکرد سیاسـتگذاری بـرای پایـداری توسـعه شـهر در جریان اسـت. پایداری شـهری مفهومـی اسـت که در پـی طرح توسـعه پایدار بـه عنـوان الگـو واره ای جدید در جهان مطـرح گردید. ریشـه های نگرش توسـعه پایـدار به نارضایتـی از نتایج توسـعه و رشـد اجتماعـی- اقتصـادی در شـهرها از منظـر بوم شناسـی (اکولـوژی) بـر می گـردد. ایـن الگـوی جدیـد توسـعه پایـدار، حـول حساسـیت های زیسـت محیطی و بـه بیـان دقیق تـر بوم شـناختی شـکل گرفـت و اشـارات اولیـه آن بـرای سیاسـت های توسـعه شـهری، حفـظ فضـای سـبز و پاکیزگـی آب، جلوگیـری از آلودگـی هـوا و کاهـش تولیـد زبالـه در سـطح محلـی بـود. لیکـن بـه تدریـج سیاسـت های پایـداری بـه پهنه هـای جغرافیایـی گسـترده تری روی آورد و افـزون بـر بعـد بوم شناسـانه، به بعـد اجتماعی- اقتصـادی نیـز توجه کرد. از این رو شـهر پایدار شـهری اسـت کـه برآمـده از ذهنیـت و امکان ارتقاء همیشـگی سـلامت اجتماعـی- اقتصـادی می باشـد (پورجعفـر و همـکاران، ۱۳۹۰، ص ۳۵). توسـعه پایـدار شـهری شـکلی از توسـعه امروزی اسـت که توان توسـعه مداوم شـهرها و جوامـع شـهری نسـل های آینـده را تضمین می کنـد .(Hall, ۱۹۹۳:۲۲) از نظـر کالبـدی توسـعه پایـدار شـهری به معنی تغییراتی اسـت کـه در کاربری زمیـن و سـطوح تراکـم بـه عمـل می آیـد تـا ضمـن رفـع نیازهـای سـاکنان شـهر در زمینه مسـکن، حمل و نقـل، اوقـات فراغـت و غـذا، در طول زمان شـهر را از نظـر زیسـت محیطی قابـل سـکونت و زندگـی، از نظـر اقتصـادی بـادوام و از نظـر اجتماعی همبسـته نگهدارد .(Mukoko, ۱۹۹۶:۶۶) توسـعه پایـدار شـهری نـه به معنـای توسـعه پایـدار هـر یـک از زیـر سیسـتم های اقتصـادی، یـا زیسـت-محیطی بـه تنهایـی و نـه بـه معنـای افزایـش پایـداری ایـن زیرسیسـتم ها اسـت. بلکـه تـلاش می کنـد کـه رشـد اقتصـادی، بازسـازی اکولوژیکـی، حفاظـت زیسـت محیطی و پیشـرفت اجتماعـی را متعادل سـازد و دشـواری ایـن چالش، آن را بـه یـک نقطـه تمرکـز عمـده تحقیقات در سرتاسـر جهـان تبدیـل نمـوده اسـت. بـا توجـه بـه پیچیدگـی

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

ذاتی شـهرها و ابعاد مختلف تاثیرگذاری آنها، شـناخت عوامـل اصلـی و کلیدی در جهت دسـتیابی به پایداری شـهری ضـروری بـه نظر می رسـد. بـر اسـاس دیدگاه صاحـب نظـران رسـیدن بـه پایـداری بـدون شـناخت شـهرها بـه عنـوان مهم تریـن نمـود تمـدن بشـری به نظـر غیر ممکن می رسـد (قرخلـو و حسـینی، ۱۳۸۵، ص ۱۵۸). لـذا شـناخت وضـع موجـود در اولویـت قرار دارد. علاقـه بـه ارزیابی پایداری شـهری از سـال ۱۹۹۰ افزایـش یافتـه اسـت (حسـین زاده دلیر و همـکاران، ۱۳۸۸، ص ۴). حمـدی و همـکاران (۱۳۸۸) بـه نقـل از پارسـائیان بیـان می کننـد که توسـعه پایدار شـهری بایـد بـه سـه اصـل اساسـی پایـداری زیسـت محیطی، پایـداری عوامـل فرهنگـی و اجتماعـی و پایـداری اقتصـادی توجه کنـد (حمدی و همـکاران، ۱۳۸۸، ص ۵۵).

- اهمیـت و نقـش فضـای سـبز در ایجـاد پایـداری شـهری

پیامدهـای توسـعه شـهری و پیچیدگـی معضـلات زیسـت محیطی موجود در شـهرها، اهمیت فضای سبز را خاطر نشـان می سـازد. شـهرها به عنوان کانون های تمرکـز فعالیـت و زندگـی انسـانها بـرای اینکـه بتوانند پایـداری خـود را تضمیـن کننـد، چاره ای جـز پذیرش سـاختار و کارکـردی موثـر از سیسـتمهای طبیعـی ندارنـد. افزایـش فضای سـبز ایـن پتانسـیل را دارد که اثرات نامطلوب شهرنشـینی را کاهش و سـاخت شهرها را بـرای زندگـی جذاب تـر کنـد. شـهر یـک سیسـتم پویاسـت و فضای سـبز نقش بسـزایی در کاهش تراکم شـهری، ایجـاد مسـیرهای هوایی و ذخیـره زمین برای گسـترش آینده شـهر دارد که بسـیار ارزشـمند اسـت. فضای سـبز شـهری بر اسـاس کارکردهای متنوع خود، نقـش برجسـته ای در ارتقاء کیفیت زندگی شـهروندان ایفـا می کنـد (تقوایـی و کیومرثـی، ۱۳۹۲، ص ۲۸) و از ایـن رو عامـل کلیـدی در شـکل گیری شـهر پایـدار می باشـد. براسـاس تفکر سیسـتمی فضای سـبز پایدار فضای سـبزی اسـت کـه حداکثر کارایـی در دراز مدت بـا حداقـل اثـرات منفی بـر محیط خود داشـته باشـد. توجـه به تعـادل بیـن هزینه هـا و کارکردهـای حاصل از فضـای سـبز، تعادل داده هـای اطلاعاتـی و فرهنگی فضاهـا بـا فرهنـگ بومـی جامعـه و همچنیـن تعـادل اکولوژیکـی آن بـا محیـط اطـراف همـراه بـا مدیریتـی کارا بـه پایـداری فضـای سـبز منجر می شـود.

فضـای سـبز بـه دلیـل ایجـاد عملکردهـای زیسـت محیطی، اکولوژیکـی، فرهنگـی، اقتصـادی، اجتماعـی و روانـی حائـز اهمیـت اسـت (تقوایـی و کیومرثـی، ۱۳۹۲، ص ۲۸). فضـای سـبز از جنبه هـای زیسـت محیطی بـا جـذب آلاینده هـای هـوا و تصفیـه هـوا، تثبیـت میکروکلیمـا و تعدیـل دمـا، کنتـرل فرسـایش و لغـزش خـاک و روانابهـای شـهری، کاهش آلودگـی صوتـی، زیسـتگاه حیـات وحـش بـه ویـژه پرنـدگان در شـهر نقـش بسـزایی در توسـعه پایـدار شـهری خواهـد داشـت. فضـای سـبز بیـن اعضـای اجتمـاع و محیـط پیرامـون رابطـه مسـتحکمی برقـرار می کنـد، بـه ایـن ترتیـب شـهر را قابـل سـکونت تر و تحمـل پذیرتـر می کنـد. ایـن امـر بـرای اجتماعی که می خواهد پایدار باشـد اساسـی اسـت. آثار اجتماعی و فرهنگـی فضای سـبز به صورت ایجـاد تعامل اجتماعی بهتـر بیـن افـراد، ایجـاد پیونـد اجتماعی بیـن طبقات مختلـف (اجتماعی شـدن افـراد)، پـر کـردن اوقـات فراغـت، بالا بردن ضریب مشـارکت پذیری شـهروندان، صـورت می پذیـرد. فضاهـای سـبز و پارکها آثـار مثبت روحـی و روانـی بـر انسـان ها دارد. دانشـمندان پـی برده انـد کـه فضـای سـبز عـلاوه بـر کارکهـای فـوق می توانـد بـه کاهـش اسـترس و ایجـاد آرامـش و آسـایش، جوان-سـازی و کاهش خشـونت مردم کمک کنـد و می تواند بـا کارکردهای روانشناسـی و فرهنگی خود انتشـار عقاید و افکار ارزشـی ترویج دهد. از سـوی دیگـر بـا جـذب گردشـگران و رونـق تجـارت، افزایـش قیمـت زمین و املاک و مسـتغلات و در نتیجه افزایش میـزان مالیـات دریافتی توسـط شـهرداری (هاشـمی و همـکاران، ۱۳۸۸، ص ۷۵) می تـوان بـه عنـوان منابـع و منافـع اقتصـادی از آنهـا بهـره جسـت (Chisura, ۲۰۰۴:۱۳۰).

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

- روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و توسعه‌ای، بر حسب نحوه گردآوری داده‌ها، توصیفی و به صورت پیمایشی می‌باشد که در آن از ابزار پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش، شهروندان مراجعه کننده به پارک‌های شهری بوده که بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای و با استفاده از فرمول کوکران ۱۵۲۲ بر اساس حجم نمونه انتخاب شده‌اند. ابزار گردآوری داده‌ها شامل پرسشنامه، که مشتمل بر اطلاعات دموگرافیک و سنجش گویه‌ها بر مبنای مقیاس پنج گزینه‌ای لیکرت (۱= بسیار کم تا ۵= بسیار زیاد) بوده است. روایی صوری آن بر اساس نظر اساتید و صاحب‌نظران مورد تایید قرار گرفت و از ضریب آلفای کرونباخ به منظور به دست آوردن میزان پایایی تحقیق استفاده شد و میزان ضریب آلفای کرونباخ متغیر توسعه کل (همه ابعاد) ۰/۹۱ و برای ابعاد مختلف ساختاری- کالبدی ۰/۷۰، زیست‌محیطی ۰/۸۱، اقتصادی- اجتماعی ۰/۷۶ و فرهنگی- آموزشی ۰/۸۲ بدست آمد. در نهایت نرم‌افزار آماری spss جهت تحلیل داده‌ها مورد استفاده قرار گرفت. پرسشنامه تحقیق شامل اطلاعات دموگرافیک، دو سوال مرتبط به هدف از مراجعه به پارکها و نوع مراجعه به پارکها و سوالات

جدول ۱. ویژگیهای پاسخگویان مورد مطالعه

ردیف	متغیر		فراوانی	درصد فراوانی	درصد معتبر
۱	جنسیت	مرد	۹۰۶	۵۹/۵	۶۱/۸
		زن	۵۵۹	۳۶/۷	۳۸/۲
		بی پاسخ	۵۷	۳/۷	–
		جمع	۱۵۲۲	۱۰۰	۱۰۰
۲	تاهل	مجرد	۴۹۱	۳۲/۳	۳۳/۶
		متاهل	۹۷۰	۶۳/۷	۶۶/۴
		بی‌پاسخ	۶۱	۴/۰	–
		جمع	۱۵۲۲	۱۰۰	۱۰۰
۳	سن	۲۵ و پایین‌تر	۳۱۵	۲۰/۷	۲۱/۸
		۲۶ -۵۰	۸۷۹	۵۷/۷	۶۰/۵
		بالاتر از ۵۰	۲۶۳	۱۷/۳	۱۷/۷
		بی‌پاسخ	۶۵	۴/۳	–
		جمع	۱۵۲۲	۱۰۰	۱۰۰
۴	تحصیلات	زیر دیپلم	۲۱۹	۱۴/۴	۱۵/۰
		دیپلم	۴۶۲	۳۰/۳	۳۱/۶
		کاردانی	۱۶۹	۱۱/۱	۱۱/۶
		کارشناسی	۴۵۲	۲۹/۷	۳۱/۰
		کارشناسی ارشد	۱۴۹	۹/۸	۱۰/۲
		دکتری	۹	۰/۶	۰/۶
		بی‌پاسخ	۶۲	۴/۱	–
		جمع	۱۵۲۲	۱۰۰	۱۰۰

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

مرتبط با ابعاد توسعه (۳۹ گویه) بر اساس طیف لیکرت جهت بررسی وضعیت پارکها در ابعاد مختلف کالبدی- ساختاری (۹ گویه)، زیست محیطی (۸ گویه)، اقتصادی- اجتماعی (۱۳ گویه) و فرهنگی- آموزشی (۹ گویه) بوده است.

- محدوده و قلمرو پژوهش

محدوده مورد مطالعه (پارکهای) شهر شیراز بوده است. شهر شیراز دارای ۵ پارک شهری، ۹ پارک منطقه‌ای، ۴۱ پارک ناحیه‌ای، ۴۰ پارک محله‌ای و ۱۲۲ پارک همسایگی می‌باشد که به ترتیب مساحت، ۷۹۶۹۴۷ متر مربع، ۵۰۹۰۰۴ متر مربع، ۹۳۶۲۲۰ متر مربع، ۳۴۲۱۹۲ متر مربع و ۲۶۸۵۷۶ متر مربع را به خود اختصاص داده‌اند (سازمان پارکها و فضای سبز شهر شیراز ، ۱۳۹۲).

- یافته های پژوهش

- ویژگیهای دموگرافیک و توزیع پاسخگویان

جدول شماره ۱ توزیع فراوانی پاسخگویان تحقیق (نمونه آماری) را از نظر ویژگیهای دموگرافیک (جمعیت شناسی) نشان می‌دهد. بر اساس یافته‌های توصیفی به دست آمده از پژوهش اکثریت پاسخگویان مرد و متاهل بوده‌اند. بررسی گروه سنی نمونه آماری در این پژوهش نشان داد که میانگین سنی پاسخگویان ۳۷/۱۴ سال (۳۷ سال و ۵۲ روز) می‌باشد. بیشترین مراجعه کنندگان به پارکها متعلق به گروه سنی ۲۶ تا ۵۰ سال بودند. همچنین یافته‌ها نشان می‌دهد که ۲۱/۸ درصد از پاسخگویان کمتر از ۲۵ سال، ۶۰/۵ درصد معتبر بین ۲۶ تا ۵۰ و ۱۷/۷ درصد بالاتر از ۵۰ سال سن داشته‌اند. از سوی دیگر میزان تحصیلات پاسخگویان در شش سطح زیردیپلم، دیپلم، کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری می‌باشد که از کل نمونه تحقیق بیشترین میزان فراوانی و درصد مربوط به تحصیلات در سطح دیپلم و پس از آن بیشترین میزان فراوانی و درصد تحصیلات افراد، مربوط به سطح کارشناسی (۳۱/۰درصد معتبر) می‌باشد. کمترین درصد مربوط به سطح تحصیلی دکتری بوده است.

به منظور انجام برنامه‌ریزی‌های بهینه برای پارکها، یکی از مهمترین موارد، بررسی توزیع مراجعه کنندگان بر اساس نوع مراجعه و هدف از مراجعه به پارکها می‌باشد که در این پژوهش به آن مبادرت گردیده است. یافته‌های حاصل بیانگر آن است که از کل نمونه تحقیق اکثریت افراد (۵۰/۱ درصد) به صورت خانوادگی به پارکها مراجعه می‌نمایند. همچنین بیشترین درصد از مراجعات خانوادگی به پارکها در مقیاس شهری صورت گرفته است. بیشترین میزان مراجعه به پارکها بصورت انفرادی مربوط به پارکهای محله‌ای– همسایگی می‌باشد و بیشترین نوع مراجعه همراه با دوستان (جمع دوستانه) در پارکهای ناحیه‌ای و بیشترین نوع مراجعه بصورت همراهی با افراد محله در پارکهای محله‌ای– همسایگی صورت گرفته است. سایر یافته‌ها نشان می‌دهد که هدف از مراجعه اکثریت افراد (۴۶/۹ درصد) تفریح، سرگرمی و پر کردن اوقات فراغت می‌باشد. پس از آن به ترتیب انجام فعالیتهای ورزشی، محیط آرام و کسب آرامش، ایجاد و گسترش تعاملات اجتماعی و مطالعه از دیگر اهداف بوده‌اند. نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد که در همه انواع پارکها بیشترین درصد از هدف مراجعه به پارکها "تفریح" بوده است. دومین هدف از مراجعه به پارکها به ورزش اختصاص یافته است؛ بجز پارکهای محله‌ای– همسایگی که این هدف در اولویت بعدی (سوم) قرار دارد. اولویت سوم نیز در اکثر پارکها کسب آرامش بوده است. مقایسه هدف از مراجعه به پارکها نشان می‌دهد که با توجه به نتایج به دست آمده در همه انواع پارکها باید شرایط و لوازم تفریح و سرگرمی افراد را فراهم آورد و در پارکهای شهری و بعد از آن پارکهای منطقه‌ای نگاه

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

جدول ۲. توزیع پاسخگویان بر اساس نوع و هدف مراجعه به پارکها

ردیف	متغیر		فراوانی	درصد فراوانی	درصد معتبر
۱	نوع مراجعه(همراهی)	تنها	۲۶۳	۱۷/۳	۱۷/۴
		خانواده	۷۵۵	۴۹/۵	۵۰/۱
		دوستان	۴۰۳	۲۶/۵	۲۶/۷
		همکلاسی	۳۶	۲/۴	۲/۴
		هم محله‌ای	۵۱	۳/۴	۳/۴
		بی پاسخ	۱۴	۰/۹۹	–
		جمع	۱۵۲۲	۱۰۰	۱۰۰
۲	هدف از مراجعه	تفریح	۷۰۳	۴۶/۲	۴۶/۹
		ورزش	۳۰۲	۱۹/۸	۲۰/۱
		کسب آرامش	۲۸۱	۱۸/۵	۱۸/۷
		ارتباطات اجتماعی	۱۲۳	۸/۱	۸/۲
		مطالعه	۹۰	۵/۹	۶/۰
		بی‌پاسخ	۲۳	۱/۵	–
		جمع	۱۵۲۲	۱۰۰	۱۰۰

ویژه‌ای به کارکرد تفریحی آنها مبذول داشت.

- وضعیت آسیبهای اجتماعی و جرایم در پارکها از دیدگاه شهروندان مراجعه کننده به پارکها

امنیت اجتماعی به عنوان یکی از مهمترین فاکتورهای توسعه در جامعه مورد توجه بوده و به منظور بررسی وضعیت توسعه جوامع در پژوهش‌های مختلف مورد سنجش قرار گرفته است. لذا در این تحقیق نیز به بررسی وضعیت و سنجش میزان آسیبهای اجتماعی و جرایم در پارکها و مشاهده آن توسط مراجعه کنندگان اقدام گردید. مولفه‌های مختلف آسیب اجتماعی در قالب مقیاس و طیف لیکرت در جدول شماره ۳ محاسبه و ارائه شده است که شامل میزان مشاهده دزدی، مصرف قلیان، استعمال مواد مخدر، خرید و فروش مواد مخدر، حضور اراذل و اوباش، منازعه (زد و خورد)، وجود کارتن خواب، تکدی گری و تخریب محیط زیست بوده است.

توزیع شهروندان پاسخگوی تحقیق بر اساس دیدگاه آنها در زمینه مشاهده میزان دزدی در پارکها نشان می‌دهد که اکثریت پاسخگویان (۲۵/۷ درصد) آن را در حد متوسط ارزیابی کرده‌اند و از دید ۱۶/۰ درصد از افراد زیاد و ۱۰/۴ درصد از افراد در حد بسیار زیاد بوده است. در زمینه میزان مصرف قلیان، در مجموع بیش از ۶۲/۴ درصد از افراد بیان داشته‌اند که میزان مصرف قلیان در پارکها بیش از حد متوسط و در حد زیاد و بسیار زیاد می باشد. همچنین بر اساس یافته‌های تحقیق، ۲۰/۸ درصد از شهروندان بیان داشتند که در حد زیاد شاهد مصرف مواد مخدر توسط معتادین در پارکها بوده‌اند و ۳۴۸ نفر (۲۲/۹درصد) از افراد نیز میزان آن را بسیار زیاد عنوان کرده‌اند. از سوی دیگر پارکها از سوی شهروندان به عنوان یکی از کانونهای خرید و فروش مواد مخدر شناخته شده‌اند. چنانچه حدود ۳۷/۷ درصد از آنها معتقدند که پارکها در حد زیاد و بسیار زیاد محل خرید و فروش مواد مخدر می باشند. حضور اراذل و اوباش نیز از دیگر آسیبهای موجود در پارکها و فضای سبز می باشد که بر امنیت اجتماعی تاثیرات سوء دارد. اگر چه از

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

جدول ۳. توزیع پاسخگویان بر حسب ارزیابی از میزان آسیبهای اجتماعی در پارکها

ردیف	آسیب اجتماعی	آماره	میزان آسیبهای اجتماعی							
			بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد	جمع	میانگین طیف ۱تا۵	اولویت
۱	دزدی	فراوانی	۲۹۲	۳۸۷	۳۹۱	۲۴۴	۲۰۸	۱۵۲۲	۲/۸۰	۸
		درصد	۱۹/۲	۲۵/۴	۲۵/۷	۱۶/۰	۱۳/۷	۱۰۰		
۲	مصرف قلیان	فراوانی	۱۲۷	۱۶۸	۲۲۷	۳۸۲	۵۶۸	۱۵۲۲	۳/۷۲	۱
		درصد	۸/۳	۱۱/۰	۱۸/۲	۲۵/۱	۳۷/۳	۱۰۰		
۳	مصرف مواد مخدر	فراوانی	۲۵۱	۲۵۲	۳۵۴	۳۱۷	۳۴۸	۱۵۲۲	۳/۱۷	۳
		درصد	۱۶/۵	۱۶/۶	۲۳/۳	۲۰/۸	۲۲/۹	۱۰۰		
۴	خرید و فروش مواد مخدر	فراوانی	۳۲۳	۲۶۳	۳۶۱	۲۶۷	۳۰۸	۱۵۲۲	۲/۹۸	۵/۵
		درصد	۲۱/۲	۱۷/۳	۲۳/۷	۱۷/۵	۲۰/۲	۱۰۰		
۵	حضور اراذل و اوباش	فراوانی	۱۶۴	۲۶۰	۳۸۸	۳۲۷	۳۸۳	۱۵۲۲	۳/۳۳	۲
		درصد	۱۰/۸	۱۷/۱	۲۵/۵	۲۱/۵	۲۵/۲	۱۰۰		
۶	منازعه	فراوانی	۲۲۴	۳۲۵	۴۵۴	۲۸۰	۲۳۹	۱۵۲۲	۲/۹۹	۴
		درصد	۱۴/۷	۲۱/۴	۲۹/۸	۱۸/۴	۱۵/۷	۱۰۰		
۷	کارتن‌خواب	فراوانی	۴۲۲	۳۸۳	۳۸۶	۱۹۵	۱۳۶	۱۵۲۲	۲/۵۰	۹
		درصد	۲۷/۷	۲۵/۲	۲۵/۴	۱۲/۸	۸/۹	۱۰۰		
۸	تکدی‌گری	فراوانی	۳۴۶	۳۱۳	۳۸۸	۲۴۰	۲۳۵	۱۵۲۲	۲/۸۱	۷
		درصد	۲۲/۷	۲۰/۶	۲۵/۵	۱۵/۸	۱۵/۴	۱۰۰		
۹	تخریب (واندالیسم)	فراوانی	۲۸۳	۲۶۷	۴۳۲	۲۸۱	۲۵۹	۱۵۲۲	۲/۹۸	۵/۵
		درصد	۱۸/۶	۱۷/۵	۲۸/۴	۱۸/۵	۱۷/۰	۱۰۰		

دیدگاه اکثریت مراجعه کنندگان (۲۵/۵ درصد) در حد متوسط این معضل اجتماعی در پارکها وجود دارد. اما درصد زیادی از افراد عنوان کرده‌اند که به میزان بسیاری شاهد حضور اراذل و اوباش در پارکها بوده‌اند. بیشترین تعداد پاسخگویان عنوان کردند که در حد متوسط شاهد منازعه (زد و خورد) در پارکها بوده‌اند اما وجود افراد کارتن‌خواب در پارکهای شهر شیراز بسیار کم و کم دانسته‌اند. وندالیسم و از جمله تخریب در پارکها که شامل شکستن شاخه‌های درختان و آسیب به گلها، چمن و درختان و یا وسایل و امکانات پارک و .. می‌باشد. به عنوان یک پدیده و آسیب و مشکل اجتماعی- فرهنگی- روانی مورد توجه نظریه پردازان و محققان علوم اجتماعی می‌باشد. ۳۶/۱ درصد از پاسخگویان این تحقیق معتقدند که این معضل در حد بسیار کم و کم در پارکها به وقوع پیوسته است و از سوی دیگر ۳۵/۵ درصد از افراد نیز در مجموع میزان این معضل را در حد زیاد و بسیار زیاد دانسته‌اند و سایرین نیز آن را متوسط بیان کرده‌اند.

مقایسه میزان مولفه‌های آسیب اجتماعی در پارکها در جدول شماره ۳ بیانگر این نکته است که مهمترین و بیشترین میزان آسیبهای اجتماعی در پارکهای شهر شیراز به ترتیب اهمیت و اولویت شامل مصرف قلیان، حضور اراذل و اوباش و مصرف مواد مخدر می‌باشد. با توجه به میزان دامنه میانگین از ۱تا۵ محاسبه و بیان گردیده است. میانگین بیش از ۳ نشان‌دهنده میزان آن آسیب بیش از حد متوسط می‌باشد. شایان ذکر است که از میان نه آسیب موجود، میزان سه آسیب ذکر شده دارای اولویت بیش از حد متوسط و درحد

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۷ تابستان ۹۶
No.47 Summer 2017

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

زیاد بوده‌اند. همچنین میزان مصرف قلیان دارای بیشترین تکرار عدد ۵ (بسیار زیاد)، حضور کارتن خواب دارای بیشترین تکرار عدد ۱ (بسیار کم) و سایر موارد دارای بیشترین تکرار عدد ۳ (میزان متوسط) بوده‌اند.

یافته‌های حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که میانگین میزان آسیب اجتماعی (۹ گویه مذکور بر مبنای عدد ۱ تا ۵) عدد ۳ بدست آمده است. بنابراین در مجموع بر اساس دیدگاه شهروندان میزان میانگین کلی آسیب اجتماعی در پارکها درحد متوسط می باشد. مقایسه میانگین آسیب اجتماعی در پارکها بر اساس نوع پارک نشان می دهد که بیشترین میزان آسیب از نظر مراجعه کنندگان در پارکهای شهری و کمترین میزان آسیب اجتماعی در پارکهای محله‌ای- همسایگی بوده است.

جدول ۴. میزان آسیب اجتماعی در پارکهای شهر شیراز از دید شهروندان مراجعه کننده به پارکها

نام متغیر	میانگین	انحراف استاندارد
آسیب اجتماعی	۳/۰	۱/۰۳

- بررسی دیدگاه شهروندان در زمینه وضعیت پارکهای شهر شیراز در جهت توسعه پایدار شهر ی

به منظور بررسی وضعیت پارکهای شهر شیراز به عنوان مهمترین فضای سبز شهری، مولفه‌های مرتبط با توسعه پایدار شهری در فضای سبز در قالب ابعاد مختلف شناسایی و مورد ارزیابی قرار گرفتند. جدول شماره ۵ نشان‌دهنده وضعیت گویه‌های مورد نظر میباشد. در مجموع ۳۹ گویه‌ی مورد نظر در قالب ۴ بعد اصلی شامل: ابعاد کالبدی- ساختاری، زیست محیطی، اقتصادی- اجتماعی و فرهنگی- آموزشی مورد بررسی قرار گرفته اند که به ترتیب شامل ۹، ۸، ۱۳ و ۹ گویه می باشند.

بررسی میانگین (طیف ۱تا ۵) مولفه‌های مرتبط به وضعیت پارکهای شهر شیراز در جهت توسعه پایدار شهری، یافته‌های پژوهش بیانگر این نکته است که از ۳۹ گویه موجود، ۱۵ گویه، بالاتر از سطح متوسط (میانگین در طیف بالاتر از ۳) ولی کمتر از حد مطلوب و یک گویه در حد متوسط ارزیابی شده‌اند. بر اساس دیدگاه شهروندان مراجعه کننده به پارکها بهترین وضعیت در پارکها به ترتیب مربوط به مولفه‌های: بهره از نوآوری و خلاقیت در طراحی، ساخت و توسعه پارکها و فضای سبز (میانگین۶۹ /۳)، سلامت روحی و روانی، تسکین روحیه و ایجاد آرامش(میانگین ۳/۵۰)، احساس لذت از پارک‌ها و فضای سبز (میانگین ۳/۴۷)، تاثیر وجود پارکها و فضای سبز موجود در ایجاد سرزندگی شهری (میانگین ۳/۴۵)، موجب شدن تعدیل دما، ایجاد رطوبت و بهبود کیفیت محیط (میانگین۳/۳۲)، افزایش و بهبود ارتباطات و همبستگی اجتماعی (میانگین ۳/۳۲)، فراهم آوردن فضای جذاب و مناسب برای فراغت و روابط اجتماعی (میانگین ۳/۲۴)، فاصله مناسب (نزدیک بودن) به مراکز جمعیتی و مسکونی (میانگین ۳/۱۶)، تاثیر در کاهش آلودگیهای صوتی، بصری، و هوا... (میانگین۳/۱۵)، میزان دسترسی (میانگین ۳/۱۴)، مطابق بودن با شرایط آب و هوایی و اقلیم از نظر (نوع پوشش، تراکم و گونه‌های گیاهی و ...) (میانگین۳/۱۳)، تناسب با محیط شهر (میانگین۳/۰۲)، وضعیت پارکها و فضای سبز از جهت زیبایی (میانگین ۳/۰۱)، افزایش آگاهی در زمینه فضای سبز و اهمیت آن با حضور در پارکها و فضای سبز موجود (میانگین ۳/۰)، می باشد. سایر گویه‌ها دارای وضعیت نه چندان مطلوب (با میانگین کمتر از حد متوسط ۳) ارزیابی شده‌اند. بدترین وضعیت در بین مولفه‌های توسعه پایدار مورد ارزیابی مربوط به سرمایه گذاری بر امکانات اغذیه فروشی در پارکها با میانگین ۲/۳۸ بوده است. پس از آن، سرمایه گذاری مناسب اقتصادی در پارکها (میانگین ۲/۴۰)، وضعیت پارکینگ در پارکها (میانگین ۲/۴۴)، وضعیت توزیع عادلانه پارکها (میانگین۲/۵۱)، وضعیت توزیع عادلانه امکانات

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

جدول ۵. توزیع پاسخگویان بر حسب ارزیابی از وضعیت پارکهای موجود در راستای تحقق توسعه پایدار شهری

ردیف	مولفه‌ها	آماره	وضعیت					
			بسیار ضعیف	ضعیف	متوسط	مطلوب	بسیار مطلوب	جمع کل	میانگین رتبه‌ای
۱	فاصله مناسب (نزدیک بودن) به مراکز جمعیتی و مسکونی	فراوانی	۱۵۴	۲۴۴	۵۵۵	۳۳۶	۲۳۳	۱۵۲۲	۳/۱۶
		درصد معتبر	۱۰/۱	۱۶/۰	۳۶/۵	۲۲/۱	۱۵/۳	۱۰۰	
۲	فاصله مناسب (نزدیک بودن) به مراکز فرهنگی و آموزشی	فراوانی	۲۰۰	۴۳۷	۶۰۲	۱۹۴	۸۹	۱۵۲۲	۲/۶۹
		درصد معتبر	۱۳/۱	۲۸/۷	۳۹/۶	۱۲/۷	۵/۸	۱۰۰	
۳	دارا بودن راههای ورودی و خروجی از چهار سو	فراوانی	۱۵۴	۳۱۲	۶۶۱	۳۰۹	۸۶	۱۵۲۲	۲/۹۱
		درصد معتبر	۱۰/۱	۲۰/۵	۴۳/۴	۲۰/۳	۵/۷	۱۰۰	
۴	بهره از نوآوری و خلاقیت در طراحی، ساخت و توسعه پارکها و فضای سبز	فراوانی	۲۰۹	۴۳۳	۵۷	۲۳۶	۷۴	۱۵۲۲	۳/۶۹
		درصد معتبر	۱۳/۷	۲۸/۴	۳۷/۵	۱۵/۵	۴/۹	۱۰۰	
۵	وضعیت دسترسی	فراوانی	۸۵	۲۲۸	۷۱۵	۳۷۸	۱۱۶	۱۵۲۲	۳/۱۴
		درصد معتبر	۵/۶	۱۵/۰	۴۷/۰	۲۴/۸	۷/۶	۱۰۰	
۶	وضعیت پارکها و فضای سبز از جهت زیبایی	فراوانی	۹۲	۳۱۵	۶۸۸	۳۳۷	۹۰	۱۵۲۲	۳/۰۱
		درصد معتبر	۶/۰	۲۰/۷	۴۵/۲	۲۲/۱	۵/۹	۱۰۰	
۷	مکان مناسب	فراوانی	۸۷	۲۴۴	۷۱۰	۳۸۱	۱۰۰	۱۵۲۲	۳/۱۱
		درصد معتبر	۵/۷	۱۶/۰	۴۶/۶	۲۵/۰	۶/۶	۱۰۰	
۸	وجود پارکینگ مناسب در پارکها و فضای سبز	فراوانی	۳۵۹	۴۳۵	۴۸۷	۱۸۰	۶۱	۱۵۲۲	۲/۴۴
		درصد معتبر	۲۳/۶	۲۸/۶	۳۲/۰	۱۱/۸	۴/۰	۱۰۰	
۹	مناسب بودن ادوات و تجهیزات بکار رفته در پارک‌ها	فراوانی	۲۳۰	۴۳۵	۶۱۱	۲۰۹	۳۷	۱۵۲۲	۲/۶۰
		درصد معتبر	۱۵/۱	۲۸/۶	۴۰/۱	۱۳/۷	۲/۴	۱۰۰	
۱۰	تاثیر در کاهش آلودگیهای صوتی، بصری، و هوا...	فراوانی	۱۴۲	۲۸۶	۵۰۳	۳۸۷	۲۰۴	۱۵۲۲	۳/۱۵
		درصد معتبر	۹/۳	۱۸/۸	۳۳/۰	۲۵/۴	۱۳/۴	۱۰۰	
۱۱	بهره‌وری از منابع مورد استفاده در پارکها و فضای سبز (آب و خاک و ...) به شیوه صحیح و اصولی	فراوانی	۱۷۴	۳۷۷	۶۱۳	۲۷۹	۷۹	۱۵۲۲	۲/۸۱
		درصد معتبر	۱۱/۴	۲۴/۸	۴۰/۳	۱۸/۳	۵/۲	۱۰۰	
۱۲	مناسب بوده وضعیت بهداشتی پارکها و فضای سبز	فراوانی	۱۹۱	۳۱۹	۵۹۵	۳۰۰	۱۱۷	۱۵۲۲	۲/۸۹
		درصد معتبر	۱۲/۵	۲۱/۰	۳۹/۱	۱۹/۷	۷/۷	۱۰۰	
۱۳	موجب شدن پیوند شهروندان با طبیعت	فراوانی	۷۷	۲۱۶	۵۱۲	۴۷۵	۲۴۲	۱۵۲۲	۳/۳۹
		درصد معتبر	۵/۱	۱۴/۲	۳۳/۶	۳۱/۲	۱۵/۹	۱۰۰	
۱۴	استفاده از تکنولوژی آبیاری متناسب با نیاز گیاهی	فراوانی	۱۷۹	۳۴۷	۵۸۷	۳۱۲	۹۷	۱۵۲۲	۲/۸۷
		درصد معتبر	۱۱/۸	۲۲/۸	۳۸/۶	۲۰/۵	۶/۴	۱۰۰	
۱۵	مطابق بودن با شرایط آب و هوایی و اقلیم از نظر (نوع پوشش، تراکم و گونه‌های گیاهی و ...)	فراوانی	۹۶	۲۵۳	۶۵۱	۳۹۹	۱۲۳	۱۵۲۲	۳/۱۳
		درصد معتبر	۶/۳	۱۶/۶	۴۲/۸	۲۶/۲	۸/۱	۱۰۰	

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

ردیف	مولفه‌ها	آماره	وضعیت						
			بسیار ضعیف	ضعیف	متوسط	مطلوب	بسیار مطلوب	جمع کل	میانگین رتبه‌ای
۱۶	موجب شدن تعدیل دما، ایجاد رطوبت و بهبود کیفیت محیط	فراوانی	۷۸	۲۴۷	۵۳۰	۴۴۹	۲۱۸	۱۵۲۲	۳/۳۲
		درصد معتبر	۵/۱	۱۶/۲	۳۴/۸	۲۹/۵	۱۴/۳	۱۰۰	
۱۷	تناسب با محیط شهر	فراوانی	۱۰۴	۲۹۱	۷۱۴	۲۹۴	۱۱۹	۱۵۲۲	۳/۰۲
		درصد معتبر	۶/۸	۱۹/۱	۴۶/۹	۱۹/۳	۷/۸	۱۰۰	
۱۸	امکانات اغذیه فروشی	فراوانی	۳۸۸	۴۴۹	۴۶۱	۱۷۲	۵۲	۱۵۲۲	۲/۳۸
		درصد معتبر	۲۵/۵	۲۹/۵	۳۰/۳	۱۱/۳	۳/۴	۱۰۰	
۱۹	میزان سرمایه‌گذاری مناسب اقتصادی در پارکها	فراوانی	۳۵۱	۴۵۴	۵۲۱	۱۴۹	۴۷	۱۵۲۲	۲/۴۰
		درصد معتبر	۲۳/۱	۲۹/۸	۳۴/۲	۹/۸	۳/۱	۱۰۰	
۲۰	انطباق احداث و توسعه پارکها و فضای سبز با وضعیت اقتصادی شهر	فراوانی	۲۳۳	۴۴۷	۶۱۱	۱۸۰	۵۱	۱۵۲۲	۲/۵۹
		درصد معتبر	۱۵/۳	۲۹/۴	۴۰/۱	۱۱/۸	۳/۴	۱۰۰	
۲۱	توزیع عادلانه فضاهای سبز شیراز در مناطق مختلف شهر	فراوانی	۳۳۱	۳۸۳	۵۶۳	۱۹۳	۵۲	۱۵۲۲	۲/۵۱
		درصد معتبر	۲۱/۷	۲۵/۲	۳۷/۰	۱۲/۷	۳/۴	۱۰۰	
۲۲	استفاده گروههای مختلف درآمدی به طور عادلانه از فضاهای سبز شهر شیراز	فراوانی	۲۰۲	۳۷۸	۵۹۱	۲۶۳	۸۸	۱۵۲۲	۲/۷۷
		درصد معتبر	۱۳/۳	۲۴/۸	۳۸/۸	۱۷/۳	۵/۸	۱۰۰	
۲۳	توزیع عادلانه خدمات و امکانات مربوط به پارکهای موجود در بین مناطق مختلف	فراوانی	۲۴۷	۴۵۱	۵۹۲	۱۷۵	۵۷	۱۵۲۲	۲/۵۷
		درصد معتبر	۱۶/۲	۲۹/۶	۳۸/۹	۱۱/۵	۳/۷	۱۰۰	
۲۴	فعالیت تشکل‌های غیر دولتی (NGOها) در جهت توسعه فضای سبز شهر شیراز	فراوانی	۱۹۱	۴۳۶	۵۲۳	۲۵۶	۱۱۶	۱۵۲۲	۲/۷۸
		درصد معتبر	۱۲/۵	۲۸/۶	۳۴/۴	۱۶/۸	۷/۶	۱۰۰	
۲۵	امنیت اجتماعی	فراوانی	۲۴۸	۳۳۶	۴۵۸	۳۳۵	۱۴۵	۱۵۲۲	۲/۸۶
		درصد معتبر	۱۶/۳	۲۲/۱	۳۰/۱	۲۲/۰	۹/۵	۱۰۰	
۲۶	افزایش و بهبود ارتباطات و همبستگی اجتماعی	فراوانی	۱۰۱	۲۱۴	۵۱۸	۴۷۷	۲۱۲	۱۵۲۲	۳/۳۲
		درصد معتبر	۶/۶	۱/۱۴	۳۴	۳/۳۱	۱۱۴	۱۰۰	
۲۷	سلامت روحی و روانی، تسکین روحیه و ایجاد آرامش	فراوانی	۷۲	۱۶۴	۴۹۴	۵۱۲	۲۸۰	۱۵۲۲	۳/۵۰
		درصد معتبر	۴/۸	۱۰/۸	۳۲/۴	۳۳/۶	۱۸/۴	۱۰۰	
۲۸	فراهم آوردن فضای جذاب و مناسب برای فراغت و روابط اجتماعی	فراوانی	۹۲	۲۴۶	۵۷۷	۴۱۳	۱۹۴	۱۵۲۲	۳/۲۴
		درصد معتبر	۶/۰	۱۶/۲	۳۷/۹	۲۷/۱	۱۲/۷	۱۰۰	

و خدمات موجود در پارکها در مناطق مختلف (میانگین۲/۵۷)، انطباق وضعیت پارکها با وضعیت اقتصادی شهر (میانگین۲/۵۹)، در جایگاه بعدی قرار می گیرند.

در نهایت ابعاد مختلف توسعه پایدار بر اساس گویه های مربوط محاسبه و نتایج آن در جدول ۶ آورده شده است. بررسی میانگین ها نشان می دهد که بر اساس دیدگاه پاسخگویان، پارکها در هیچ یک از ابعاد توسعه از وضعیت چندان مطلوبی برخوردار نیستند. بنابراین نتیجه می گیریم که پارکهای موجود در شهر شیراز (به عنوان نماینده فضای سبز) نتوانسته اند در حد چندان مطلوبی در راستای تحقق توسعه پایدار شهری گام بردارند. گرچه در برخی از جنبه ها تا حد متوسط توسعه یافته اند. مقایسه میانگین ها نشان می دهد که بدترین وضعیت مربوط به بعد اقتصادی- اجتماعی می باشد و بعد زیست محیطی توسعه پایدار در حد متوسط و اندکی بالاتر و سایر ابعاد کمتر از حد متوسط ارزیابی شده اند. لذا شایسته است به منظور توسعه پایدار شهری، در جهت بهبود وضعیت فضای سبز شهر شیراز بویژه پارکها گام اساسی برداشته شود و به بهبود تمام ابعاد توسعه اقدام گردد.

دامنه میانگین بین ۱ تا ۵ می باشد. بررسی میانگین وضعیت پارکها در هر یک از ابعاد توسعه و میانگین توسعه کل (همه ابعاد) به تفکیک نوع پارک درجدول شماره ۷ قابل مشاهده می باشد.

در پارکهای شهری بعد کالبدی- ساختاری میانگین ۲/۸۵، بعد زیست محیطی میانگین ۳/۰۱، بعد اقتصادی و اجتماعی میانگین ۲/۹۳ و بعد فرهنگی- آموزشی میانگین ۲/۸۵ را دارا می باشد. همچنین میانگین کل توسعه (همه ابعاد) ۲/۹۱ محاسبه شده است. به طور کلی می توان بیان نمود که از دید

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

جدول ۶. وضعیت پارکها از ابعاد مختلف پایداری از دیدگاه شهروندان مراجعه کننده

ردیف	ابعاد توسعه	میانگین	انحراف استاندارد
۱	**کالبدی- ساختاری**	۲/۸۶	۰/۵۵۶
۲	**زیست محیطی**	۳/۰۷	۰/۶۹۱
۳	**اقتصادی- اجتماعی**	۲/۸۲	۰/۵۱۸
۴	**فرهنگی- آموزشی**	۲/۹۶	۰/۶۷۱

جدول ۷. وضعیت پارکها در راستای تحقق توسعه پایدار (در ابعاد مختلف) بر حسب نوع پارک

ردیف	نوع پارک	وضعیت ابعاد توسعه									
		کالبدی- ساختاری		زیست محیطی		اقتصادی- اجتماعی		فرهنگی- آموزشی		توسعه کل	
		میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
۱	شهری	۲/۸۵	۰/۵۳۲	۳/۰۱	۰/۶۰۸	۲/۹۳	۰/۶۷۶	۲/۸۵	۰/۴۹۰	۲/۹۱	۰/۴۷۲
۲	منطقه‌ای	۲/۸۷	۰/۵۵۶	۳/۲۱	۰/۷۱۰	۲/۸۴	۰/۴۸۹	۳/۰۵	۰/۶۷۴	۲/۹۹	۰/۵۰۸
۳	ناحیه‌ای	۲/۹۵	۰/۵۶۴	۳/۱۱	۰/۶۸۶	۲/۸۵	۰/۵۱۵	۲/۹۶	۰/۶۳۱	۲/۹۷	۰/۵۰۰
۴	محله‌ای– همسایگی	۲/۷۸	۰/۵۶۰	۲/۹۶	۰/۷۳۰	۲/۷۲	۰/۵۶۳	۲/۹۰	۰/۶۹۴	۲/۸۴	۰/۵۴۹

شهروندان، در هیچ یک از ابعاد توسعه و در هیچ کدام از انواع پارکها؛ توسعه از وضعیت چندان مطلوبی برخوردار نمی باشد اگر چه بعد زیست محیطی با اندکی تفاوت در وضعیت بهتری قرار گرفته است و مقایسه میانگین کل توسعه به تفکیک نوع پارک دلالت بر بهتر بودن وضعیت در پارکهای منطقه‌ای و بدترین وضعیت در پارکهای محله‌ای– همسایگی دارد. لذا چنانچه بخواهیم پارکها و فضاهای سبز موجود در جهت توسعه پایدار شهری گام موثری بردارند، باید در تمام ابعاد توسعه و همچنین برای تمام انواع پارکها برنامه ریزی مناسب در جهت بهبود وضعیت موجود داشته باشیم اگر چه شایان ذکر و ضروری است بعد اقتصادی- اجتماعی با توجه به بدتر بودن وضعیت موجود از دید شهروندان، مورد توجه خاص قرار گیرد.

به منظور مقایسه میانگین و همچنین آزمون معنی دار بودن تفاوت در میانگین کل توسعه بر اساس نوع عملکرد پارکها، در بین چهار نوع پارک شهری، منطقه‌ای، ناحیه‌ای، محله‌ای- همسایگی، از آزمون آنالیز واریانس One – way ANOVA استفاده گردید. نتایج نشان می دهد که اختلاف معنی داری در میزان وضعیت توسعه در بین چهار گروه از پارکها در شهر شیراز وجود دارد. یافته های به دست آمده از آزمون تعقیبی Tukey نشان داد که بین پارکهای منطقه‌ای با محله‌ای- همسایگی و ناحیه‌ای با محله-ای- همسایگی اختلاف میانگین معنی دار در زمینه میزان توسعه پارکها وجود دارد. همچنین به منظور مقایسه میانگین در هر یک از ابعاد مختلف توسعه بر اساس نوع عملکرد پارکها، در بین چهار دسته پارک شهری، منطقه‌ای، ناحیه‌ای، محله‌ای- همسایگی از آزمون آنالیز واریانس One way ANOVA – وآزمون تعقیبی (Post Hoc) توکی استفاده گردید. همانگونه که جدول ۹ نشان می دهد با توجه به سطح معنی داری بین میانگین هر یک از ابعاد کالبدی- ساختاری، زیست محیطی، اقتصادی- اجتماعی و فرهنگی- آموزشی در انواع

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

جدول ۸. ارزیابی وضعیت پارکهای شهر شیراز در راستای تحقق توسعه پایدار

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد
وضعیت پارکها در راستای تحقق توسعه پایدار	۲/۹۳	۰/۵۱۱

جدول ۹. نتایج تحلیل واریانس یک طرفه وضعیت پارکها (توسعه کل) بر حسب نوع پارک

	میزان واریانس	درجه آزادی	میانگین واریانس‌ها	F	سطح معنی‌داری
بین گروهی	۵/۰۸۵	۳	۱/۶۹۵	۶/۵۵۳	۰/۰۰۰
درون گروهی	۳۹۲/۳۸۴	۱۵۱۷	۰/۲۹۵		
کل	۳۹۷/۴۶۹	۱۵۲۰	–		

جدول ۱۱. نتایج تحلیل واریانس یک طرفه میزان ابعاد توسعه بر حسب نوع پارک

ابعاد توسعه		میزان واریانس	درجه آزادی	میانگین واریانس‌ها	F	سطح معناداری
کالبدی- ساختاری	بین گروهی	۵/۲۸۶	۳	۱/۷۶	۵/۷۵	۰/۰۰۱
	درون گروهی	۴۶۵/۱۳۳	۱۵۱۷	۰/۳۱		
	کل	۴۷۰/۴۱۹	۱۵۲۰	–		
زیست محیطی	بین گروهی	۱۳/۸۳	۳	۴/۶۱	۹/۸۲	۰/۰۰۰
	درون گروهی	۷۱۲/۷۳	۱۵۱۸	۰/۴۷		
	کل	۷۲۶/۵۶	۱۵۲۱	–		
اقتصادی- اجتماعی	بین گروهی	۴/۸۱	۳	۱/۶۰	۶/۰۳	۰/۰۰۰
	درون گروهی	۴۰۳/۶۶	۱۵۱۸	۰/۲۷		
	کل	۴۰۸/۴۷	۱۵۲۱	–		
فرهنگی- آموزشی	بین گروهی	۴/۵۸	۳	۱/۵۳	۳/۴۱	۰/۰۱۷
	درون گروهی	۶۸۰/۵۰	۱۵۱۸	۰/۰۴۵		
	کل	۶۸۵/۰۸	۱۵۲۱	–		

مختلف پارکها اختلاف معنی‌داری وجود دارد (رد فرضیه صفر). بر اساس آزمون توکی بین میانگین بعد کالبدی- ساختاری در پارکهای ناحیه‌ای با محله‌ای- همسایگی اختلاف معنی‌دار وجود دارد. همچنین بین میانگین بعد زیست‌محیطی در پارکهای شهری با منطقه‌ای، شهری با محله‌ای- همسایگی، ناحیه‌ای با محله‌ای- همسایگی، محله‌ای با منطقه‌ای و ناحیه‌ای اختلاف معنی‌دار وجود دارد. در بعد اقتصادی– اجتماعی بین میانگین وضعیت وسعه در پارکهای شهری با محله‌ای- همسایگی، منطقه‌ای با محله‌ای- همسایگی ناحیه‌ای با محله‌ای – همسایگی اختلاف معنی‌دار وجود دارد. در نهایت نیز بین میانگین بعد فرهنگی– آموزشی در پارکهای منطقه‌ای با محله‌ای- همسایگی اختلاف معنی‌دار

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

وجـود دارد.

نتیجه گیری و جمع بندی

پژوهـش حاضـر در راسـتای بررسـی وضعیـت موجـود پارکهـای شـهر شـیراز در راسـتای تحقـق توسـعه پایـدار شـهری از دیـدگاه شـهروندان مراجعه کننـده، بـه ارزیابـی نـوع مراجعـه، هـدف از مراجعـه، میـزان آسـیبهای اجتماعـی و شـاخصهای توسـعه پایـدار پرداختـه اسـت کـه نتایـج بـه دسـت آمـده از پژوهش نشـان داد بیشـترین نـوع مراجعـه به پارکها در سـطح شـیراز بـه صـورت خانوادگی می باشـد و در بیـن انواع پارکهـا بیشـترین مراجعه کننـده به صـورت خانوادگی را پارکهـای شـهری دارا هسـتند. بنابرایـن ضـرورت دارد محیـط پارکهـا از جنبه هـای مختلـف متناسـب بـا اسـتفاده خانوادگی باشـد. حضور بیشـترین مراجعه بـه صـورت انفـرادی و همچنیـن همـراه بـا افـراد هـم محله ای در پارکهای محله ای- همسـایگی بوده اسـت. همچنیـن هـدف از مراجعـه اکثریـت افـراد بـه پارکها، تفریـح عنوان شـده اسـت و بعد از آن انجـام فعالیتهای ورزشـی، کسـب آرامـش، ایجـاد تعامـلات اجتماعـی و انجـام مطالعـه در اولویتهـای بعـدی قـرار دارنـد. از آنجـا کـه پارکهـا بـا هـدف خدمت رسـانی مناسـب به شـهروندان ایجـاد و توسـعه یافته انـد و بـا توجـه بـه اهمیت شـناخت نیازها و شـرایط اسـتفاده کنندگان در برنامه-ریـزی و مدیریـت پارکهـا در جهت ارتقا توسـعه پایـدار شـهری، نتایـج به دسـت آمده می توانـد در این رونـد یاری رسـان باشـد. لـذا شایسـته اسـت پارکهای موجـود بـا توجـه بـه شـرایط و نیازهای خـاص تجهیز گردنـد. مقایسـه میـزان مولفه هـای آسـیب اجتماعـی در پارکهـا بیانگـر ایـن نکتـه اسـت کـه مهمتریـن و بیشـترین میزان آسـیبهای اجتماعی در پارکهای شـهر شـیراز بـه ترتیب بر اسـاس مشـاهده بیشـترین میزان، شـامل مصـرف قلیـان، حضـور اراذل و اوبـاش و مصرف مـواد مخـدر می باشـد. شـایان ذکر اسـت کـه از میان نـه آسـیب موجـود و مورد بررسـی، میزان سـه آسـیب ذکـر شـده دارای اولویت بیش از حد متوسـط و درحد زیـاد بوده انـد. مقایسـه میانگیـن آسـیب اجتماعـی در پارکهـا بـر اسـاس نـوع پـارک نشـان می دهـد کـه بیشـترین میـزان آسـیب از نظـر مراجعه کننـدگان در پارکهای شـهری و کمترین میزان آسـیب اجتماعی در پارکهـای محلـه ای- همسـایگی بوده اسـت.

در پاسـخ بـه هـدف و سـوال تحقیـق مبنی بر بررسـی وضعیـت پارکهـای شـهر شـیراز بـر اسـاس گویه هـای مختلـف در ابعاد چندگانه توسـعه پایدار شـهری، نتایج به دسـت آمـده از بررسـی میانگین هـا نشـان می دهد که بر اسـاس دیدگاه شـهروندان پارکها در هیچ یک از ابعـاد توسـعه در وضعیت چنـدان مطلوبی قـرار ندارند، گرچـه در برخـی از جنبه هـا تـا حـد متوسـط توسـعه یافته انـد. مقایسـه میانگین هـا نشـان می-دهـد کـه بدتریـن وضعیـت مربوط به بعـد اقتصـادی- اجتماعی می باشـد و بعد زیسـت محیطی توسـعه پایـدار در حد متوسـط و اندکـی بالاتـر و سـایر ابعـاد کمتـر از حـد متوسـط ارزیابـی شـده اند. بدتریـن وضعیـت در بیـن مولفه هـای توسـعه پایـدار مـورد ارزیابـی، مربـوط بـه سـرمایه-گذاری بـر امکانات اغذیه فروشـی در پارکها با میانگیـن ۲/۳۸ بـوده اسـت. پس از آن، سـرمایه گذاری مناسـب اقتصـادی در پارکها (میانگیـن ۲/۴۰)، وضعیت پارکینـگ در پارکهـا (میانگیـن ۲/۴۴)، وضعیت توزیع عادلانه پارکها و فضای سـبز (میانگیـن۲/۵۱)، وضعیت توزیـع عادلانـه امکانـات و خدمـات موجـود در پارکهـا در مناطـق مختلـف (میانگیـن۲/۵۷)، انطبـاق وضعیت پارکهـا با وضعیت اقتصادی شـهر (میانگیـن۲/۵۹)، در جایـگاه بعـدی قـرار می گیرنـد. میانگیـن کل وضعیت توسـعه در پارکهـای شـیراز ۲/۹۳ (از۱تـا۵) می باشـد کـه نشـان دهنده وضعیـت نه چنـدان مطلـوب پارکها در راسـتای تحقـق توسـعه پایـدار شـهر شـیراز اسـت. مقایسـه میانگیـن کل توسـعه بـه تفکیـک نـوع پـارک دلالـت بر بهتـر بودن وضعیـت در پارکهـای منطقه ای و بدتریـن وضعیـت در پارکهـای محله ای- همسـایگی دارد.

بنابرایـن نتیجـه می گیریـم کـه از دیدگاه شـهروندان، پارکهـای موجـود در شـهر شـیراز (بـه عنـوان نماینده فضـای سـبز) نتوانسـته اند در حد چنـدان مطلوبی در

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

جهت توسعه پایدار شهری گام بردارند. لذا شایسته است به منظور توسعه پایدار شهری، در جهت بهبود وضعیت فضای سبز شهر شیراز بویژه پارکها گام اساسی برداشته شود و به بهبود تمام ابعاد توسعه اقدام گردد.

- پیشنهادها

در نهایت با توجه به نتایج مذکور، اعمال تدابیر لازم از طریق راهبردها و راهکارهای ذیل پیشنهاد می گردد:

- توسعه فضاهای سبز عمومی (پارک ها) با توجه به نیازهای گروه هدف.

- توجه به اهمیت دسترسی در استفاده شهروندان از پارکها و افزایش قابلیت دسترسی آنها با در نظر گرفتن گروه های هدف (افراد سالخورده، جوان، کودکان و نیز شاخص های تراکم شهری (تراکم جمعیتی و تراکم ساختمانی) که در نهایت منجر به ارتقاء میزان استفاده از فضای سبز و ارتقاء کیفی زندگی شهروندان خواهد شد.

- اقتباس معیارهای واضح و مناسب جهت تصمیم گیری خردمندانه و مشارکتی در زمینه مکان و موقعیت فضاهای سبز شهری جدید و نیز ارزیابی فضاهای سبز موجود.

- ایجاد بانک اطلاعاتی جامع در مورد فضاهای سبز و باز موجود، در حال احداث و نیز فضای سبز مورد نیاز مناطق و کمک به تصمیم بر چگونگی توزیع عادلانه فضایی آنها.

- تدوین و بازنگری طرح جامع فضای سبز شهر شیراز با توجه به ابعاد همه جانبه توسعه پایدار شهر ی.

- بکارگیری پشتوانه علمی و تحقیقاتی مناسب به منظور طراحی، ساخت، توسعه و تجهیز پارکها بر اساس شرایط اقلیمی و منابع موجود، نیازسنجی شهروندان استفاده کننده و توجه به ویژگیهای جنسیت، سن و ... و فراهم آوردن فضای مناسب برای کودکان، جوانان، سالمندان و بانوان.

- کاهش میزان آسیبهای اجتماعی موجود در پارکها بر اساس اولویتهای ارائه شده در نتایج پژوهش با ارائه و اجرای برنامه های چند جانبه به منظور برقراری امنیت اجتماعی در پارکها و ایجاد رفاه بیشتر و در نتیجه افزایش رضایتمندی شهروندان از طریق:

-- اجرای برنامه های آموزشی و فرهنگی به منظور تغییر مثبت در سطوح مختلف دانشی، بینشی و رفتاری افراد و آسیب-دیدگان اجتماعی و همچنین پیشگیری از اشاعه آن از طریق تبلیغات، ارائه بروشورها، سمینارها و برنامه های مختلف.

-- افزایش و گسترش فعالیت و همکاری با نیروی انتظامی در تذکر و برخورد با عاملان ایجاد جرایم و آسیبهای اجتماعی از جمله ممانعت از حضور اراذل و اوباش در پارکها، جلوگیری از عرضه و استعمال قلیان و ... .

-- طراحی مناسب و مطابق با اصول فنی و شرایط محیطی و اجتماعی موجود در پارکها، به منظور افزایش دید و نظارت و کنترل کافی و جلوگیری از ایجاد محیطهای مستعد و مساعد جرم و آسیبهای اجتماعی به عنوان مثال: جلوگیری از ایجاد فضاهای پرت و تاریک و تامین نظارت اجتماعی دیگران.

- برنامه ریزی و طراحی فضاهای سبز جدید که ظرفیت انطباق پذیری با تغییرات دوره ای محیطی و اقلیمی را دارند (اشاره به نوع درختان، گیاهان، میزان سایه اندازی و ...) و برنامه ریزی یا تدوین برنامه هایی جهت تضمین پایداری اکولوژیکی و زیست محیطی و حفظ ارزش های آنها از طریق استفاده از پوشش های گیاهی مقاوم به خشکی، تامین منابع آبی پایدار و افزایش راندمان آبیاری با توجه به شرایط ویژه اقلیمی و خشکسالیهای چند ساله اخیر.

- استفاده از شیوه های مدیریتی فنی صحیح شامل: آبیاری با تجهیز تکنولوژیهای آبیاری مناسب و تعیین نیاز آبی، استفاده از کارشناسان و کارگران ماهر، افزایش دانش و آگاهی های لازم و نظارت بهینه، اعمال شیوه های صحیح کاشت و نگهداری گیاهان.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

- ایجـاد و تقویـت مشـارکتهای مردمـی همـراه بـا تشـویق، توسـعه و بهـره از تـوان تشـکلهای مردم‌نهـاد در جهـت بهبـود وضعیت پارکها و ایجـاد و نگهداری از فضای سـبز شـهر شـیراز.
- بهبـود وضعیت و توسـعه تجهیـزات و امکانات رفاهی و اغذیـه‌ای در پارکهـا و افزایـش سـرمایه‌گذاری در ایجـاد امکانـات اغذیـه‌ای (اغذیه‌فروشـی و ...) با توجه بـه اصـول بهداشـتی و سـلامت بـرای ارائه خدمـات به شـهروندان بر اسـاس نیـاز آنها.
- ایجـاد و بهبـود وضعیـت پارکینـگ در پارکهـا بویـژه در پارکهـای با سـطح عملکـرد و تعـداد مراجعه‌کننده بیشتر .
- ارائـه برنامه‌هـای آموزشـی و فرهنگـی مناسـب در پارکهـا در جهـت بهبـود و گسـترش روابـط اجتماعـی مناسـب، تحکیـم بنیان خانـواده و بهبود توسـعه پایدار اجتماعـی و روانی.

منابع و ماخذ

- اذانـی، مهـری. عبدیـان راد، میـلاد و محمـد ملکـی. (۱۳۸۹) برنامه ریـزی فضـای سـبز شـهری بـا تاکید بر مناطـق گرم و خشـک جنوب ایران. فضـای جغرافیایی، سـال دهم، شـماره‌ی ۳۱، پاییز. صـص ۲۶-۱.
- اردشـیری، مهیار. (۱۳۷۹) توسـعه پایـدار و مدیریت شـهری. مدیریت شـهری. شـماره ۳. صص ۱۵- ۶.
- امیـن‌زاده، بهنـاز. افشـار، دخـی. (۱۳۸۱) طراحـی و الگوهای رفتاری: پیشـنهادی برای بهسـازی پارک‌های شـهری. محیط شناسـی، ۳۰(۲۹): ۶۰-۴۳.
- بهمن پـور، هومن. محرم‌نژاد، ناصر. (۱۳۸۹) توسـعه پایدار فضاهای سـبز شـهری در شهر تهران.
- پاسبان اسـلام، بهمـن. تقی پـور، عبـدالله و غلام‌رضـا وصالـی. (۱۳۹۲) نگرشـی بـر فضـای سـبز کلان شـهر تبریـز. مجموعه مقالات اولیـن همایش ملی راهکارهای توسـعه فضای سـبز کلان شـهر تبریز. صـص ۱۳-۷.
- پوراحمـد، احمـد. (۱۳۸۸) مدیریـت فضـای سـبز شـهری منطقـه ۹ شـهرداری تهـران، پژوهش‌هـای جغرافیـای انسـانی، شـماره ۶۹. صـص ۵۰- ۲۹.
- پورجعفـر، محمـد رضـا. خدائـی، زهـرا و علی‌پـور خیـری. (۱۳۹۰). رهیافتـی تحلیلـی در شـناخت مولفه‌هـا، شـاخص‌ها و بارزه‌هـای توسـعه پایـدار شـهری. مطالعات توسـعه اجتماعی ایران، سـال سـوم، شـماره سـوم. صـص ۳۶-۲۵.
- تقوایـی، علی‌اکبـر. محمودی‌نـژاد، هـادی. (۱۳۸۵). توسـعه پایدار و رفاه اجتماعی شـهروندی. جسـتارهای شـهر سـازی، شـماره پانزدهـم و شـانزدهم. صص ۴۷-۳۶.
- تقوایی، مسـعود. کیومرثی، حسـین. (۱۳۹۲). ارزیابی و مکان‌یابـی بهینـه پارکهـای ناحیـه‌ای و منطقـه‌ای شـهر شـیراز. فصلنامـه برنامه-ریزی کالبـدی- فضایی، سـال اول، شـماره دوم : ۳۶-۲۶.
- حسـین‌زاده دلیـر، کریـم. قربانـی، رسـول و پـری شـکری فیـروز جـاه. (۱۳۸۸). تحلیـل و ارزیابـی کیفی سـنجه‌های پایداری شـهری در شـهر تبریـز. مطالعات و پژوهش‌های شـهری و منطقه‌ای، سـال اول. شـماره دوم. صـص ۱۸-۲.
- حمـدی، کریـم. وظیفـه دوسـت، حسـین و احمـد هنـری جعفرپـور. (۱۳۸۸). بررسـی تاثیـر توریسـم تاریخـی– فرهنگـی بر توسـعه پایـدار شـهری همدان. پژوهشـنامه علـوم اجتماعـی، سـال سـوم، شـماره اول. صـص ۷۲-۵۲.
- خاتون‌آبـادی، سـیداحمد. (۱۳۸۹). شناسـایی ویژگیهـا و دیدگاه‌هـای شـهروندان در زمینـه اولویتها، نیازهـا و نحوه مشـارکت در حفظ و نگهـداری پارکهای شـهر اصفهان. سـازمان پارکها و فضای سـبز و دانشگاه صنعتـی اصفهـان. گـزارش طرح پژوهشـی.
- شیخ‌الاسـلامی، علیرضـا. کریمی، ببـراز و رضا اقبالی. (۱۳۸۸). ارزیابی توسـعه پایدار شـهری کلانشهر شیراز. چشـم انداز زاگرس. سـال اول، شـماره دوم. صص ۵۲-۳۱.
- نقـدی، اسـداله. محمدپـور، احمـد. (۱۳۸۹). ارزیابی مشـارکتی در مناطـق حاشـیه و روسـتاهای منتخـب شهرسـتان بهـار همـدان. رفـاه اجتماعـی، سـال دهم، شـماره ۳۶، صـص ۲۱۵ تـا ۲۲۹.
- قرخلـو، مهـدی. حسـینی، سـید هادی. (۱۳۸۵).

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

شاخص های توسعه پایدار شهری. جغرافیا و توسعه ی ناحیه ای. شماره هشتم. صص ۱۷۷- ۱۵۷.
- لاهیجانیان، اکرم الملوک. شیعه بیگی، شادی. (۱۳۸۹). رویکردی تحلیلی به طراحی و مدیریت پارک های شهری و رابطه آن با سلامت شهروندان. هویت شهر، سال پنجم، شماره ۷. صص ۱۰۴- ۹۵.
- لاهیجانیان، اکرم الملوک. شیعه بیگی، شادی. (۱۳۸۹). طراحی و ساماندهی پارکها در محیط زیست شهری. مطالعات مدیریت شهری. سال دوم، شماره دوم. صص ۸۷- ۷۱.
- مجنونیان، هنریک. (۱۳۷۴). مباحثی پیرامون پارک ها، فضای سبز و تفرجگاه ها. سازمان پارک ها و فضای سبز تهران، شماره ۴۴.
- محمدی، جمال. محمدی ده چشمه، مصطفی و منصور ابافت یگانه. (۱۳۸۶). ارزیابی کیفی نقش فضاهای سبز شهری و بهینه-سازی استفاده شهروندان از آن در شهرکرد. محیط شناسی، شماره۴۴. صص ۱۰۴- ۹۵.
- مشکینی، ابوالفضل، رحیمی، محسن، محمدپور، صابر و محمد اکبرپور سراسکانرود. (۱۳۸۹). ارزیابی و تحلیل کاربری های شهری با تاکید بر کاربری فضای سبز شهری شهر گلستان. جغرافیا و توسعه ناحیه ای، شماره پانزدهم، پاییز و زمستان. صص۱۱۵ -۹۱.
- مفیدی شمیرانی، سید مجید. افتخاری مقدم، علی. (۱۳۸۸). توسعه پایدار شهر، دیدگاه ها و اصول اجرایی آن در کشورهای در حال توسعه. ساخت شهر، سال ششم. شماره ۱۲. صص ۲۵-۱۵.
- ملکی، سعید. (۱۳۸۲). شهر پایدار و توسعه پایدار شهری. مسکن شماره ۱۰۲. صص ۵۳-۳۴.
- ملکی، سعید. (۱۳۹۰). سنجش توسعه پایدار در نواحی شهری با استفاده از تکنیکهای برنامه ریزی. نمونه موردی: ایلام. جغرافیا و توسعه، شماره ۲۱. صص ۱۳۶- ۱۱۷.
- موسی کاظمی، سید مهدی و سکینه علی اکبری. (۱۳۸۹). تحلیل پایداری زیست اجتماعی شهر ایلام با تأکید بر توزیع کاربری فضای سبز. جغرافیا (فصلنامه علمی پژوهشی انجمن جغرافیای ایران)، دوره جدید، سال هشتم، شماره ۲۶ . صص ۱۴۹- ۱۳۵.
- نقدی، اسداله. محمدپور، احمد. (۱۳۸۹). ارزیابی مشارکتی در مناطق حاشیه و روستاهای منتخب شهرستان بهار همدان. رفاه اجتماعی، سال دهم، شماره ۳۶، صص ۲۱۵ تا ۲۲۹.
- هاشمی، ابراهیم. کافی، محسن. هاشمی، سید محمود و مهدی خان سفید. (۱۳۸۸). تجزیه و تحلیل روند تغییرات فضای سبز شهری: مطالعه موردی منطقه دو تهران. علوم محیطی، سال ششم شماره سوم. صص ۸۶-۷۳.
-Ambrey, C. Fleming, C. (2013). Public green space and life satisfaction in urban Australia. Urban studies 51, Pp: 1290-1321.
-Bertram, C. Rehdanz, K. (2014). The role of urban space for human well –being. Working paper, No. 1911, Pp: 1-31.www.ifw-kiel.deineteconomics.org
- Chiesura, A. (2004). The role of urban park for the sustainable city, Landscape and Urban Planning 68, Pp: 129–138.
- Hall, p. (1993). Toward sustainable, livable and innovative cities for 21st century, in proceedings of the third conference of the world capitals, Tokyo, Pp: 22-28.
-Jones, A. Hillsdon, M. Coombes, E. (2009). Green space access, use, and physical activity: Understanding the effects of area deprivation. Preventive Medicine, Vol 49, No 6, Pp: 500-505.
- Jorgensen, A. Hitchmough, J. Dunnett, N. (2007). Woodland as a setting for housing- appreciation and fear and the contribution to residential satisfaction and place identity in warrington new town, UK. Landscape and urban planning, Vol 79, No 3, Pp: 273-287.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

-Kaplan, S. (1995).The restorative benefits of nature: toward an integrative framework. Journal of environmental psychology, Vol 15, Iss 3, Pp: 169-182.
- Kong, Fanhua & Nobukazu Nakagoshi. (2006). Spatial-temporal gradient analysis of urban green spaces in Jinan, China, Landscape and Urban Planning 78, Pp: 147–164.
- Mackerron, G. Mourato, S. (2013). Happiness is greater in natural environments. Global environmental change, Vol 23, Iss 5, Pp: 992-1000.
- Mc Cormack, G. Rock, M. Toohey, A. Hignell, D. (2010). Characteristics of urban parks associated with park use and physical activity: A review of qualitative research. Health & Place, Vol 16, Pp: 712-726.
- Mukoko, S. (1996). On sustainable urban development in sub-saharan Africa, cities,13(40), Pp: 265-271.
- Schetke, S., S. Qureshi, S. Lautenbach,.and N. Kabisch.)2016(.What determines the use of urban green spaces in highly urbanized areas? Examples from two fast growing Asian cities, Urban Forestry & Urban Greening, Vol. 16, Pp. 150-159.
- Schipperijin, J. (2010). Use of urban green spaces. Forest & landscape research. Forest &landscape Denmark, Frederiksberg, No 45, P: 155.
-Sugiyama, T. Francis, J. Middeltone, N.O. wen,N. Giles- Cortti, B. (2010). Associations between recreational walking and attractiveness, size and proximity of neighbourhood open spaces. American journal of public health, vol 100, No 9, Pp: 1752-1757.
-Sugiyama, T. Leslie, E. Giles-corti, B.Owen, N (2008). Associations of neighbourhood Greenness with physical and mental health: Do walking, social coherence and local social interaction explain the relationships?. Journal of epidemiology and community health, vol 62, Pp: 1-6.
- Takano, T. Nakamura, K. Watanabe, M. (2002). Urban residential environments and senior citizens' longevity in megacity areas: the importance of walkable green spaces. Journal of epidemiol community health, vol 56, Pp: 913-918.
-Ulrich, R. Simons, R. losito, B. Fiorito, E. Miles, M. Zelson, M. (1991). Stress recovery during exposure to natural and urban environments. Journal of environmental psychology, Vol11, Iss 3, Pp: 201-230.
-Van den berg, A. Ter heigne, M. (2005), Fear versus fascination: an exploration of emotional responses to natural threats. Journal of environmental psychology, Vol25, Iss 3, Pp 261-272.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]